

ETNINĖS KULTŪROS BENDROJI PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Etninei kultūrai tenka reikšmingas vaidmuo sudarant sąlygas ugdytis asmenybei, pasižyminčiai kultūriniu sąmoningumu, patriotiškumu, tautine savimone ir saviverte, bendruomeniškumu, kūrybiškumu, doros, sveikos gyvensenos ir kitomis laiko patikrintomis vertybinėmis nuostatomis. Troškimas pažinti savo protėvių kultūrą yra prigimtinis, kyla iš savęs identifikavimo ir savivokos poreikio. Etnokultūrinio ugdymo programa siekiama, kad mokiniai formuotųsi asmeninį ryšį su Lietuvos etnine kultūra, tautos kultūros tradicija; susidarytų vientisą etnokultūros vaizdą, pažintų, perimtų, tęstų ir saugotų tradicines vertybes; geriau pažintų save, išsiugdę dvasinius, intelektualius gebėjimus, atrasdami vertybinį santykį su gimtąja kultūra taptų brandžiais žmonėmis, turinčiais tvirtas šaknis.

2. Etninės kultūros dalyko paskirtis – sudaryti sąlygas mokiniams įgyti etninės kultūros pagrindus ir formuoti kultūrinį sąmoningumą, pažįstant jos įvairovę, simbolių, papročių ir kitų reiškinių, objektų kilmę, prasmę, svarbiausias ypatybes, išsiugdant etnokultūrinės raiškos gebėjimus, savo tautos kultūros savitumo suvokimą ir vertybinį santykį su kitų tautų kultūromis. Siekiama, kad mokiniai pažintų lietuvių etninę kultūrą, priklausantys tautinėms bendrijoms – ir savo etninę kultūrą Lietuvoje.

3. Etninė kultūra apima įvairias žmogaus gyvenimo ir kultūros paveldo sritis – pasaulėjautą, mitologiją, paprotinį elgesį, šeimos, giminės, bendruomenės ir tautos šventes, papročius, tradicinius amatus ir ūkinę veiklą, etnografinių regionų savitumą, kultūrinį kraštovaizdį ir tradicinę architektūrą, tautinį kostiumą, kulinarinį paveldą, tarmes, sakinį, muzikinį, choreografinį ir žaidybinių folklorą, tautodaile, tradicinius amatus, liaudies mediciną, etnokosmologiją ir kitas sritis.

4. Dėl sinkretinio etninės kultūros pobūdžio etnokultūrinis ugdymas apima visų mokomųjų dalykų ugdymo sritis. Įgyvendinant etninės kultūros pažinimo, raiškos ir vertybių refleksijos veiklas ir ugdymo turinį, svarbu juos derinti su įvairių dalykų ugdymo programomis.

II SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

5. Etninės kultūros ugdymo tikslas – sudaryti sąlygas kiekvienam mokiniui pažinti etninės kultūros savitumą ir gyvybingumą, ugdytis tautinį tapatumą ir savivertę, pasitikėjimą laiko patikrintų tradicijų galiomis, bendruomeniškumą, suvokti save kaip tautos kultūros kūrybingą tęsėją, vertinti ir gerbti Lietuvos tautinių bendrijų etnines tradicijas, pasaulio kultūrų įvairovę.

6. Pradinio ugdymo uždaviniai. Siekdami etninės kultūros ugdymosi tikslo, mokiniai:

6.1. įgyja jų amžių atitinkančių etninės kultūros reiškinių ir vertybių pažinimo pagrindus, tyrinėdami tautos palikimo įvairovę ir susipažindami su kitų tautų tradicijomis;

6.2. lavina kūrybinius gebėjimus, įgyvendina prigimtinius poreikius žaisti ir kurti, išbandydami įvairius etnokultūrinės raiškos būdus;

6.3. laikosi tradicijų, stiprina ryšį su artimiausia aplinka (šeima, gimine, draugais, kaimynais, klasės ir mokyklos bendruomene, gyvenamąja vieta), formuojasi bendruomeniškumu grindžiamą elgseną;

6.4. domisi kitų tautų tradicijomis, jų įvairove;

6.5. formuojasi vertybines patriotines nuostatas ir tautinį tapatumą, stiprindami ryšį su tauta ir Tėvyne.

7. Pagrindinio ugdymo uždaviniai. Siekdami etninės kultūros ugdymosi tikslo mokiniai:

7.1. nagrinėja tautos tradicijų ir etnografinių regionų kultūros ypatybes, savitumą ir vertę, įvairių kultūrų sąsajas;

7.2. gilina suvokimą apie etninę kultūrą kaip nuolat atsinaujinančią, gyvybingą tradiciją, išreiškiamą įvairiais būdais skirtinguose sociokultūriniuose kontekstuose;

7.3. plėtoja etnokultūrinės raiškos gebėjimus ir savo kūrybiškumą, apimdami įvairias etninės kultūros sritis, žanrus, formas ir stilius, tęsdami tradicijas;

7.4. pritaiko etninės kultūros žinias ir raiškos gebėjimus savo veikloje, šeimoje, giminėje, mokyklos ir vietos bendruomenėse bei už jų ribų, ugdydamiesi tautinę savivertę ir bendruomeniškumą;

7.5. vertina įvairių tautų tradicijas;

7.6. formuojasi tradicijomis grindžiamas dorovines, ekologines ir estetines nuostatas bei atsakingumą už etnokultūrinių vertybių puoselėjimo tęstinumą.

8. Vidurinio ugdymo uždaviniai. Siekdami etninės kultūros ugdymosi tikslo mokiniai:

8.1. gilina ir sistemina žinias apie tautos etninę kultūrą, jos raidą nuo seniausių laikų, lygindami baltų kultūrą su kitomis kultūromis, nagrinėdami jų tarpusavio sąsajas skirtinguose istoriniuose ir sociokultūriniuose kontekstuose;

8.2. analizuoja skirtingų kultūrų paveldo ir dabartinių tradicijų savitumą bei įvairovę;

8.3. stiprina etnokultūrinės raiškos kūrybines galias tęsdami tradicijas, gilindamiesi į įvairių sričių simboliką, stilistiką ir kitas specifines ypatybes;

8.4. kūrybiškai taiko etnokultūrinių žinių ir raiškos gebėjimus savo gyvenime;

8.5. diskutuoja apie kultūrinę įvairovę, tradicines vertybes ir jų reikšmę dabarčiai;

8.6. formuojasi tradicijomis grindžiamą pasaulėvaizdį, atsakomybę dėl paveldėtos Lietuvos tradicinės kultūros tęstinumo.

III SKYRIUS KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

9. Įgyvendinant Etninės kultūros bendrąją programą mokiniai ugdomi pažinimo, socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, pilietiškumo, kultūrinę, komunikavimo ir skaitmeninę kompetencijas.

10. Pažinimo kompetencija. Etninės kultūros dalyku pažinimo kompetenciją mokiniai ugdomi nagrinėdami tautos kultūros reiškinius ir objektus, jų kilmę, prasmę, savitumą bei įvairovę skirtinguose istoriniuose ir sociokultūriniuose kontekstuose. Per etninės kultūros pamokas mokiniai aiškinasi etninės kultūros faktus ir sąvokas, aptaria įvairių subjektų (asmenų, kuriančių ir puoselėjančių etninės kultūros vertybes, jas kaupiančių ir tyrinėjančių) vaidmenį. Perimdami tautos kultūros tradicijų patirtį, ugdomi gebėjimus pažinti save ir pasaulį. Siedami įvairių etninės kultūros sričių žinias, patirtį ir įgūdžius, palygindami įvairias tradicijas, formuojasi etninės kultūros visumos suvokimą.

11. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija. Per etninės kultūros pamokas mokiniai kuria darnius tarpusavio santykius, suvokdami savo vaidmenį šeimos, giminės, bendruomenės ir tautos sociokultūriniame gyvenime, perimdami paprotines elgesio normas, puoselėdami ir tęsdami socialinėje terpėje susiformavusias tradicijas, analizuodami jų kaitą ir dėsniumus. Remdamiesi iš kartos į kartą perduodama išmintimi, mokiniai ugdomi atjautą ir pagarbą vienas kitam, formuojasi ekologines nuostatas ir glaudų ryšį su gamta, poreikį atsakingai elgtis. Nagrinėdami sveikatos tausojimo, liaudies medicinos papročius, žaisdami tradicinius žaidimus, šokdami šokius ir užsiimdami kita fizinę bei psichinę sveikatą stiprinančia etnokultūrine veikla, mokiniai ugdomi sveikos gyvensenos nuostatas ir įgūdžius.

12. Kūrybiškumo kompetencija. Mokiniai ugdomi kūrybiškumo kompetenciją išreiškdami savo tradicinės kultūros patirtį, tenkindami įgimtą kūrybinės saviraiškos poreikį. Kelia ir plėtoja etnokultūrinėmis tradicijomis pagrįstas idėjas, analizuodami, lygindami ir derindami įvairias etnokultūrinės kūrybos formas. Pasirenka interpretacijoms ir kūrybai reikalingus etnokultūros šaltinius, interpretuoja ir kuria įvairių etninės kultūros sričių kūrinius. Pristato, argumentuotai vertina savo ir kitų kūrybą, atsižvelgdami į tradicijas, estetiką, reikšmingumą sau ir kitiems.

13. Pilietiškumo kompetencija. Pilietiškumo kompetenciją mokiniai ugdomi pažindami tradicijų galią, telkiančią ir vienijančią bendruomenę, visuomenę, tautą. Analizuodami protėvių išmintį, mokiniai gilina ir darnaus gyvenimo dėsniumus, diskutuoja apie tapatumo, bendruomeniškumo, socialinės ir kultūrinės, pilietinės atsakomybės svarbą. Mokiniai nagrinėja paprotinę teisę, formuojasi harmoningą pasaulėjautą, darnų santykį su gamta, iš kartos į kartą perduodamą pagarbą Gėriui, Gyvybei ir Žemei, meilę Tėvynei. Per etninės kultūros pamokas mokiniai ugdomi solidarumą ir pagarbą, lygindami ir vertindami savo ir kitų tautų

tradicijas, jų savitumą. Per įvairią etnokultūrinę raišką išreiškia savo pilietiškumo suvokimą. Pilietines nuostatas mokiniai ugdomi aktyviai dalyvaudami bendruomeniniame ir visuomeniniame gyvenime, prisidėdami prie darnios socialinės, kultūrinės ir ekologinės aplinkos kūrimo.

14. Kultūrinė kompetencija. Mokiniai ugdomi kultūrinę kompetenciją gilindamiesi į kultūrinę atmintį, formuodamiesi žiniomis grįstą etnokultūrinę savimone, išbandydami įvairią etnokultūrinę raišką, plėtodami savo polinkius ir talentus, dalyvaudami etninės kultūros veikloje, suvokdami save kaip šeimos ir giminės, bendruomenės, etnografinio regiono, tautos tradicijų tęsėjus. Mokiniai analizuoja savąją etninę kultūrą palygindami įvairiais aspektais su kitomis kultūromis, vertindami kultūrinę įvairovę, nagrinėdami Lietuvos ir pasaulio kultūrinio paveldo reikšmę dabarčiai, pagrįsdami etninės kultūros reikšmę asmens pasaulėvaizdžiui ir tapatybei formuotis.

15. Komunikavimo kompetencija. Mokiniai ugdomi komunikavimo kompetenciją išreikšdami etnokultūros patirtį ir žinias įvairiomis formomis (žodine, grafine, muzikos, šokio, teatro, medijų ir kt.), formuluodami ir pagrįsdami idėjas, tinkamai vartodami sąvokas. Per etninės kultūros raišką mokiniai stiprina tarpusavio ryšius, norą bendrauti. Bendrauja laikydamiesi paprotinių elgesio normų (dėmesingumo, pagarbos pašnekovui), pasirinkdami tinkamą raišką, kurdami teigiamus tarpusavio santykius, atsižvelgdami į komunikavimo tradicijų panašumus ir skirtumus.

16. Skaitmeninė kompetencija. Skaitmeninę kompetenciją mokiniai ugdomi tikslingai naudodamiesi skaitmeninėmis technologijomis informacijos paieškai, apdorojimui ir pateikimui, pristatymų ir etnokultūrinių projektų rengimui, bendravimui ir bendradarbiavimui; atsakingai, saugiai naudojasi skaitmeniniais įrankiais, technologijomis, etiškai bendrauja skaitmeninėje erdvėje.

IV SKYRIUS PASIEKIMŲ SRITYS IR PASIEKIMAI

17. Etninės kultūros pažinimas (A). Nagrinėdami etninės kultūros reiškinius ir objektus, aptardami etninės kultūros subjektų vaidmenį, lygindami etnografinių regionų tradicijas, mokiniai pažins etnokultūrinių reiškinių savitumą, gyvybingumą ir įvairovę skirtinguose istoriniuose, sociokultūriniuose kontekstuose. Siedami įvairias jos sritis, paaiškindami etninės kultūros sąsajas su šeimos, mokyklos ir vietos bendruomenių gyvenimu, palygindami lietuvių ir kitų tautų tradicijas, mokiniai ugdysis etninės kultūros visumos suvokimą. Šios pasiekimų srities pasiekimai:

17.1. Nagrinėja etninės kultūros reiškinius ir objektus skirtinguose kontekstuose (A1).

17.2. Analizuoja etninės kultūros sritis ir jų sąsajas (A2).

18. Etninės kultūros raiška (B). Išbandydami įvairius etnokultūrinės raiškos būdus, apimančius skirtingas etninės kultūros sritis ir žanrus, įgyvendindami tradicijomis grindžiamas kūrybines idėjas, mokiniai plėtos prigimtinius kūrybinius ir bendravimo poreikius, saviraiškos gebėjimus. Tyrinėdami ir aptardami tradicinių kūrinių ypatybes bei panaudojimo galimybes, dalindamiesi savo patirtimi, mokiniai kūrybiškai taikys etninės kultūros žinias ir raiškos gebėjimus savo veikloje, šeimoje, giminėje, mokyklos ir vietos bendruomenėse bei už jų ribų. Šios pasiekimų srities pasiekimai:

18.1. Atlieka ir interpretuoja įvairių žanrų liaudies kūrybą, kuria tradicijų pagrindu (B1).

18.2. Kelia ir kūrybiškai įgyvendina etninės kultūros raiškos idėjas (B2).

19. Etninės kultūros vertybių refleksija (C). Etninės kultūros vertybių formavimasis yra ypač svarbus mokiniams ugdantis asmeninį santykį su tautos papročiais, teigiamą jų požiūrį į kitų tautų tradicijas ir kultūrų įvairovę. Etnokultūrinio ugdymo procese mokiniai savo suvokimą apie tradicijų reikšmę asmens, šeimos, visuomenės, tautos ir valstybės gyvenime išreiškia įvairiomis priemonėmis ir formomis. Gebėdami argumentuotai pagrįsti etninės kultūros vertę, mokiniai kursis vientisą pasaulėvaizdį, ugdysis bendruomeniškumu grindžiamą elgseną, atsakomybę už etnokultūrinių vertybių puoselėjimą ir tęstinumą. Šios pasiekimų srities pasiekimai:

19.1. Svarsto etnokultūrinių vertybių reikšmę (C1).

19.2. Išreiškia asmeninį santykį su etnine kultūra (C2).

20. Mokinių pasiekimų raidai parodyti pateikiamas pagrindinis pasiekimų lygis. Mokinių pasiekimų raida lentelėje aprašoma pagal pasiekimų sritis kas dvejus metus:

Pasiiekimas	Pasiiekimų raida					
	1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės	11–12 klasės
Pasiiekimų sritis: Etninės kultūros pažinimas (A)						
Nagrinėja etninės kultūros reiškinius ir objektus skirtinguose kontekstuose. (A1)	Bendriausiai bruožais aptaria tradicijas, susijusias su namais, šeima, gimine, gyvenimo būdu. (A1.1.)	Aptaria tradicijas, susijusias su šeima, gimine, bendruomene, gyvenimo būdu gyvenamąja vietoje. (A1.1.)	Apibūdina etnografinių regionų bruožus, bendruomenių įvairovę, etnokultūros reiškinius ir objektus. (A1.1.)	Nagrinėja ir apibūdina su jaunimu susijusias tradicijas, etnokultūros reiškinius įvairiuose sociokultūriniuose kontekstuose. (A1.1.)	Analizuoja tradicijas „savo“ ir „kito“ aspektu, etnokultūros reiškinius ir objektus, jų reikšmę istoriniuose, sociokultūriniuose kontekstuose. (A1.1.)	Tyrinėja senąją baltų kultūrą: pasaulėžiūrą, mitologiją ir religiją, papročius, gyvenimo būdą, baltų palikimą kultūriniam kraštovaizdyje, kitus reiškinius ir objektus. (A1.1.)
	Dalijasi įspūdžiais apie vaikų folkloro, tautodailės ir kitus kūrinius, įvardija mėgstamiausius. (A1.2.)	Aptaria įvairių folkloro žanrų kūrinius ir paprotinę tautodailę. Aptaria kolektyvinę liaudies kūrybos prigimtį ir individualią raišką. (A1.2.)	Apibūdina turinyje nurodytus folkloro žanrus, muzikavimo tradicijas, tarmes ir taikomąją tautodailę. Palygina tradicinę vaikų kūrybą praeityje ir dabar. (A1.2.)	Tyrinėja turinyje nurodytus folkloro žanrus ir vaizduojamąją tautodailę. Palygina autentišką ir stilizuotą liaudies kūrybą. (A1.2.)	Tyrinėja folkloro žanrų įvairovę ir kaitą, šiuolaikinę tautodailę. Aptaria liaudies kūrybos elementus mėgėjų ir profesionalų kūryboje. (A1.2.)	Analizuoja baltų sakytinio, muzikinio ir kito kūrybinio paveldo ypatybes, simboliką, savitumą, apibūdina jų vertę, apibendrina. (A1.2.)
	Aptaria svarbiausius kalendorinius papročius ir šeimos narių darbus, žmogaus ryšį su gamta senojoje pasaulėžiūroje. (A1.3.)	Nagrinėja kalendorinius papročius, bendruomeninius darbus ir svarbiausius amatus, žmogaus ryšį su gamta senojoje	Lygina skirtingų etnografinių regionų kalendorinius papročius ir su jais susijusias tradicinius prekybos būdus ir verslus. Aptaria gamtos reikšmę tradicinėje kultūroje. (A1.3.)	Nagrinėja kalendorinių ir darbo papročių sąsajas su gamtos, astronominiais reiškiniais, jų simboliką. (A1.3.)	Analizuoja kalendorinių švenčių sąsajas su mitologija, religija, tradiciniais darbais. Aptaria tradicinių amatų ir verslų reikšmę Lietuvos ūkiui. (A1.3.)	Remdamasis įvairiais šaltiniais tyrinėja baltų kalendorinių papročių simboliką, su jais susijusią tautosaką ir folklorą. Aptaria baltų amatus ir verslus. (A1.3.)

		pasaulėžiūroje. (A1.3.)				
Analizuoja etninės kultūros sritis ir jų sąsajas. (A2)	Papasakoja apie kelias etninės kultūros sritis, remdamasis šeimos ir giminės tradicijomis. (A2.1.)	Nagrinėja informaciją iš nurodytų šaltinių apie kelias etninės kultūros sritis, aiškinasi jų tarpusavio ryšius. (A2.1.)	Analizuoja informaciją iš įvairių šaltinių apie skirtingas etninės kultūros sritis, jas palygina. (A2.1.)	Analizuoja ir sistemina informaciją iš įvairių šaltinių apie skirtingas etninės kultūros sritis, jas palygina, nurodo jų sąsajas, pateikia išvadas. (A2.1.)	Remdamasis mokslo darbais ir kitais šaltiniais analizuoja skirtingas etninės kultūros sričių ypatybes, pateikia apibendrinančias išvadas. (A2.1.)	Remdamasis mokslo darbais ir kitais šaltiniais analizuoja skirtingas etninės kultūros sritis ir jų sąsajas skirtinguose istoriniuose ir sociokultūriniuose kontekstuose. (A2.1.)
	Dalijasi žiniomis apie kitų tautų iš artimos aplinkos (klasės, mokyklos) tradicinę kultūrą. (A2.2.)	Apibūdina lietuvių ir kitų tautų iš artimos aplinkos (klasės, mokyklos) tradicijų panašumus ir skirtumus. (A2.2.)	Palygina lietuvių ir Lietuvos tautinių bendrijų bei kaimyninių tautų tradicijas, pateikia išvadas. (A2.2.)	Palygina lietuvių ir kitų tautų kultūrinės ypatybes skirtingose tradicinės kultūros srityse. (A2.2.)	Palygina lietuvių ir kitų tautų kultūrinės ypatybes skirtingose tradicinės kultūros srityse. Diskutuoja apie lietuvių tautos kultūrinius ryšius su kitomis tautomis. (A2.2.)	Analizuoja ir lygina baltų ir kitų senųjų kultūrų reiškinius ir objektus. Diskutuoja apie baltų ir kitų senųjų kultūrų reikšmę dabarčiai. (A2.2.)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros raiška (B)						
Atlieka ir interpretuoja įvairių žanrų liaudies kūrybą, kuria tradicijų pagrindu. (B1)	Atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius. (B1.1.)	Atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius, moko kitus. (B1.1.)	Atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius, aptaria atliekamų kūrinių regioninius bruožus. (B1.1.)	Atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius, atsizvelgdamas į etnografinių regionų tradicinio atlikimo specifiką. (B1.1.)	Atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius, diskutuoja apie jų atlikimo stiliškos ypatybes. (B1.1.)	Atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų kūrinius, diskutuoja apie jų ypatybes. Pristato senosios baltų kūrybos elementų įtraukimo į savo kūrybą pavyzdžių. (B1.1.)
	Pasigamina paprastų tautodailės ir tradicinių amatų	Pasigamina įvairių tautodailės ir tradicinių amatų	Pasigamina tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, liaudies	Remdamasis autentiškais pavyzdžiais ir	Remdamasis autentiškais pavyzdžiais,	Remdamasis muziejų eksponatais, archeologiniais

	dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų. (B1.2.)	dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų. (B1.2.)	muzikos / garso instrumentų, išmėgindamas įvairias technikas. (B1.2.)	kūrybiškai interpretuodamas pasigamina tautodailės, tradicinių amatų dirbinių, muzikos instrumentų. (B1.2.)	kūrybiškai interpretuodamas pasigamina tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, atitinkančių nurodytus kriterijus. (B1.2.)	tyrimais ir kitais šaltiniais pasigamina baltų meno dirbinių, senųjų muzikos instrumentų, juos pristato. (B1.2.)
Kelia ir kūrybiškai įgyvendina etninės kultūros raiškos idėjas. (B2)	Siūlo etnokultūrinės raiškos idėjas ir jas kūrybiškai išbando artimoje aplinkoje. (B2.1.)	Remdamasis liaudies kūrybos pavyzdžiais, kelia etnokultūrinės raiškos idėjas ir kūrybiškai jas įgyvendina klasės, mokyklos bendruomenės veikloje. (B2.1.)	Remdamasis etnokultūros žiniomis, patirtimi, liaudies kūrybos pavyzdžiais, kelia ir kūrybiškai įgyvendina etnokultūrinės raiškos idėjas klasės, mokyklos ir vietos bendruomenės veikloje. (B2.1.)	Remdamasis žiniomis ir patirtimi, etnokultūrine tradicija, kelia ir kūrybiškai įgyvendina etnokultūrinės raiškos idėjas. Dalyvauja įvairioje etnokultūrinėje veikloje. (B2.1.)	Remdamasis žiniomis ir etnokultūrine tradicija, diskutuoja apie įvairias etnokultūrinės iniciatyvas, kelia ir kūrybiškai įgyvendina etnokultūrinės raiškos idėjas. Dalyvauja įvairioje etnokultūrinėje veikloje. (B2.1.)	Remdamasis žiniomis apie baltų kultūrą ir etnokultūrinę tradiciją kelia etnokultūrinės raiškos idėjas, kūrybiškai jas įgyvendina, dalyvauja įvairioje etnokultūrinėje veikloje, inicijuoja ir įgyvendina etninės kultūros projektus. (B2.1.)
	Vertina savo ir kitų klasės draugų etnokultūrinės raiškos idėjas, dalijasi išpūdžiais apie atliktus kūrinius. (B2.2.)	Vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas ir jų įgyvendinimą pagal pateiktus kriterijus. (B2.2.)	Vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas ir jų įgyvendinimo būdus bei aplinkybes pagal sutartus kriterijus. (B2.2.)	Vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas, jų įgyvendinimo būdus skirtinguose kontekstuose. Diskutuoja apie idėjų įgyvendinimo rezultatus pagal aptartus kriterijus. (B2.2.)	Vertina etnokultūrinės savo ir kitų raiškos idėjas, jų aktualumą, įgyvendinimo galimybes ir sklaidą. Svarsto įgyvendintų idėjų rezultatus ir jų tęstinumą. (B2.2.)	Vertina etnokultūrinės raiškos idėjas įvairiais aspektais. Analizuoja ir apibendrina įgyvendintų idėjų rezultatus, jų perspektyvas. (B2.2.)

Pasiekimų sritis: Etninės kultūros vertybių refleksija (C)						
Svarsto etnokultūrinių vertybių reikšmę. (C1)	Išreiškia įvairiais būdais (pasakodamas, piešdamas, vaidindamas ir kt.) savo suvokimą apie tradicijų reikšmę, pateikia pavyzdžių iš artimiausios aplinkos. (C1.1.)	Remdamasis pateiktais kriterijais išreiškia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę, pateikia pavyzdžių iš artimos ir kitos labiau žinomos aplinkos. (C1.1.)	Remdamasis etnokultūrinėmis žiniomis išreiškia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę, pateikia įvairių pavyzdžių iš artimos ir tolimesnės aplinkos. (C1.1.)	Siedamas iš įvairių šaltinių gautą informaciją, išreiškia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę, pateikia įvairių pavyzdžių iš skirtingų kontekstų. (C1.1.)	Interpretuodamas įvairius šaltinius, išreiškia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę sociokultūrinuose kontekstuose. (C1.1.)	Interpretuodamas įvairius šaltinius ir nuomones, palygindamas įvairius sociokultūrinius kontekstus, pagrindžia savo suvokimą apie etnokultūrinės vertybes, jų reikšmę. (C1.1.)
	Dalijasi mintimis apie paprotinį elgesį bendraujant su įvairaus amžiaus žmonėmis. Kelia klausimus ir ieško atsakymų apie etninės kultūros vertybes. (C1.2.)	Aptaria tradicijų reikšmę praeityje ir dabar. Kelia klausimus ir ieško atsakymų apie etninės kultūros vertybes, jų tęstinumą. (C1.2.)	Nagrinėja tradicijų reikšmę praeityje ir dabar, regioninę ir tautinę savimonę. Svarsto etninės kultūros vertybių nuolatinio atsinaujinimo ir tęstinumo klausimus. (C1.2.)	Pagrindžia tradicijų gyvybingumą, diskutuoja apie jaunimo vaidmenį jas puoselėjant. Svarsto etninės kultūros nuolatinio atsinaujinimo ir tęstinumo klausimus. (C1.2.)	Diskutuoja apie tradicijų vertę palygindamas praeitį ir dabartį. Remdamasis žiniomis ir pateikdamas įvairių pavyzdžių, svarsto etninės kultūros tęstinumo ir inovacijų pagrįstumo santykį. (C1.2.)	Analizuoja baltų kultūrinio palikimo vertę bei santykį su kitomis kultūromis, tyrinėja etninės kultūros reikšmę šiuolaikiniame pasaulyje. (C1.2.)
	Remdamasis patirtimi dalijasi mintimis apie kitų tautų tradicines vertybes. (C1.3.)	Aptaria kultūrinės įvairovės vertę, dalijasi mintimis apie kitų pažįstamų tautų tradicines vertybes. (C1.3.)	Išreiškia savo požiūrį apie įvairių tautų tradicinių vertybių savitumą, kultūrinę įvairovę, pateikdamas pavyzdžių iš Lietuvos ir kitų kraštų. (C1.3.)	Svarsto, dalijasi įžvalgomis apie įvairių tautų tradicinių vertybių savitumą, pagarbą kultūrinei įvairovei, palygina Lietuvos ir kitų šalių nuostatas šiuo aspektu. (C1.3.)	Diskutuoja apie tradicinių vertybių reikšmę asmens tautinei savimonei ir savivertei, pagarbą kultūrinei įvairovei. Analizuoja nacionalinius ir tarptautinius	Įvertindamas istorinį, sociokultūrinį kontekstą, kelia probleminius klausimus ir diskutuoja apie skirtingų kultūrų paveldo ir dabartinių tradicijų savitumą,

					susitarimus šia tema. (C1.3.)	pagarbą jų įvairovei. (C1.3.)
Išreiškia asmeninį santykį su etnine kultūra. (C2.)	Pateikia siūlymų ir komentuoja kitų pateiktas idėjas dėl tradicijų tęstinumo savo šeimoje, giminėje, klasėje. (C2.1.)	Pateikia siūlymų, dalijasi mintimis dėl tradicijų tęstinumo ir plėtros šeimoje, giminėje, klasės, mokyklos ir vietos bendruomenėse. (C2.1.)	Vertina bendruomeniškumą ir dalijasi idėjomis dėl bendruomeninių tradicijų tęstinumo ir plėtros įvairiose bendruomenėse. (C2.1.)	Diskutuoja, inicijuoja, įgyvendina bendruomeniškumo skatinimo, tradicijų tęstinumo veiklas įvairiose aplinkose. (C2.1.)	Inicijuoja svarstymus ir veiklas, siekdamas tradicijų tęstinumo įvairiose aplinkose. Pateikdamas asmenines išvalgas, pagrindžia etninės kultūros vertybių vaidmenį formuojantis asmens pasaulėvaizdžiui ir tapatybei. (C2.1.)	Inicijuoja, organizuoja ir įgyvendina veiklas, siekdamas tradicijų tęstinumo įvairiose aplinkose. Išreiškia asmeninį santykį su etninės kultūros vertybėmis ir pagrindžia jų vaidmenį asmens pasaulėvaizdžiui ir tapatybei. (C2.1.)

V SKYRIUS MOKYMO(SI) TURINYS

21. Mokymo(si) turinys. 1–2 klasės:

21.1. Žmogaus, šeimos, bendruomenės, tautos ryšys ir papročiai:

21.1.1. Žmogus, šeima, giminė. Mokiniai aptaria žmogaus ir jo kūno dalių įvaizdžius, šeimos santykių atspindžius sakininės ir dainuojamosios tautosakos pavyzdžiuose. Aptaria šeimos santykių modelį tradicinėje kultūroje, aiškinasi senuosius giminystės pavadinimus. Pasakoja apie savo šeimos ir giminės istoriją, tradicijas. Susipažįsta su tautinių vardų įvairove ir vardinių tradicijomis. Mokosi vaikų ir šeimos tematikos tradicinių žaidimų, šokių, pasakojimų, dainų, juos įtraukia į savo kūrybinę raišką.

21.1.2. Paprotinis elgesys ir vertybės. Pasidalindami savo išpūdžiais ir vadovaudamiesi įgytomis etnokultūrinėmis žiniomis, mokiniai aptaria ir išreiškia savo nuomonę apie paprotinį elgesį ir vertybes bendraujant su bendraamžiais, vyresniais ir jaunesniais žmonėmis, svečiais. Susipažįsta su tradiciniu etiketu prie stalo, jo mokosi kurdami vaidinimus, žaisdami. Nagrinėja bendruomeniškumo, darbštumo, kaip vertybių, pavyzdžius tautosakoje, bičių įvaizdžio ir bičiulystės reikšmę tradicinėje kultūroje. Aiškinasi juokavimų tradicijas, su jomis susijusią tautosaką.

21.1.3. Mitybos papročiai. Remdamiesi pavyzdžiais, mokiniai nusako tradicinius kasdieninius ir šventinius patiekalus bei jų gaminimo būdus. Aiškinasi duonos svarbą šeimos gyvenime, tyrinėja „duonos kelią“, atpažįsta įvairias Lietuvoje tradiciškai augintas javų rūšis. Mokiniai skaito pasakojimus, mokosi mįslių, patarlių, priežodžių, dainų apie javus, duoną ir kitus tradicinius patiekalus, žaidžia jų tematikos žaidimus, eina ratelius.

21.1.4. Sveikatos tausojimo papročiai. Mokiniai aptaria „gyvenimą su saule“ – etninei kultūrai būdingą dienos režimą. Susipažįsta su namų švarinimosi papročiais (kasdien ir prieš šventes), mokosi mįslių, patarlių, priežodžių apie švarą ir naudotus įrankius (pavyzdžiui, šluotą), aiškinasi su jais susijusius tikėjimus. Nagrinėja ir savais žodžiais įvardija tradicinei kultūrai būdingą požiūrį į žalingus įpročius.

21.2. Regioninės tapatybės raiška ir gyvenamoji aplinka:

21.2.1. Tradicinė apranga ir išvaizda. Mokiniai apibūdina svarbiausias tautinio kostiumo ypatybes, išvardija pagrindines tautinio kostiumo sudedamąsias dalis (drabužius, apavą, papuošalus ir kitus aksesuarus), palygina šeimos narių tradicinę kasdienę ir šventinę aprangą. Aptaria mergaičių tradicines šukuosenas. Mokosi pasidaryti tautinio kostiumo detalių (pvz., nusiausti juostų), kuria savo tautinį kostiumą.

21.2.2. Gimtinė ir namai. Mokiniai nagrinėja tradicinę *namų* sampratą ir jos atspindžius tautosakoje. Mokosi folkloro kūrinių apie namus. Tyrinėdami vaizdinę medžiagą ar apsilankę etnografiniame kaime, sodyboje, muziejuje susipažįsta su tradicine sodyba, aptaria jos vidų ir aplinką. Tradicinę sodybą interpretuoja įvairiomis kūrybinės raiškos formomis.

21.3. Pasaulėjauta, žmogaus ryšys su gamta ir ūkinė veikla:

21.3.1. Žmogus ir gamta senojoje pasaulėžiūroje. Mokiniai nagrinėja tautosaką apie pasaulio ir žmogaus sukūrimą. Pateikdami pavyzdžių, aptaria žmogaus ir gamtos paraleles tradicinėje kultūroje. Nusako dangaus šviesulių, žemės, vėjo, vandens, medžio, miško reikšmę senojoje lietuvių pasaulėžiūroje. Tyrinėja pasakojimus ir kitus šaltinius apie šventus akmenis, šaltinius, kalnus ir kt. Remdamiesi pavyzdžiais, savais žodžiais apibūdina mitines būtybes (aitvarus, kaukus, milžinus, nykštukus ir kt.), interpretuoja jų įvaizdžius savo kūrybinėje veikloje. Mokosi patarlių ir mįslių apie žmogų, žemę, dangų ir kitus aptartus dalykus.

21.3.2. Kalendoriniai papročiai ir šeimos narių tradiciniai darbai. Mokiniai aiškinasi kalendorinių metų ir paros laiko sampratą tradicinėje kultūroje. Susipažįsta ir pagal galimybes išbando liaudies naudotus būdus kalendoriniam ir paros laikui nustatyti. Aptaria senuosius mėnesių, paros meto (valandų) pavadinimus. Remdamiesi patirtimi ir etnokultūrinėmis žiniomis, apibūdina išskrendančių paukščių dienas, Vėlines. Aptaria „Ožio vedimo“ paprotį ganiavos pabaigoje. Nagrinėja ir savais žodžiais apibūdina papročius per svarbiausias žiemos šventes – Kūčias ir Kalėdas, Tris karalius, Naujuosius metus, Užgavėnes. Aiškinasi, kokius tradicinius darbus šeimos nariai dirbdavo žiemą (verpė, audė, pynė, vijo virves ir kt.), kuria žiemos metui būdingus namų puošybos elementus – šiaudinius dirbinius ir karpinius. Aptaria parskrendančių paukščių dienų, Verbų ir Velykų tradicijas. Išskiria svarbiausius

pavasario darbus: arimą, sėjimą, piemenavimo pradžią. Nagrinėja piemenėlių šaukinių gyvuliams, paukščių pamėgdžiojimų įvairovę. Nusako svarbiausios vasaros šventės – Rasų (Joninių, Kupolių) – pagrindines ypatybes.

21.4. Liaudies kūrybos palikimas ir tęstinumas:

21.4.1. Liaudies kūrybos samprata. Mokiniai aiškinasi *liaudies kūrybos* sampratą, pateikia pavyzdžių iš artimiausios aplinkos. Aptaria suaugusiųjų kūrybą vaikams (lopšines, žaidimus ir kt.) ir vaikų atliekamą liaudies kūrybą (skaičiuotes, žaidimus, ratelius, daineles, garsų pamėgdžiojimus, greitakalbes ir kt.). Klausosi, stebi ir išbando jų pavyzdžius.

21.4.2. Sakytinis, muzikinis ir žaidybinis folkloras. Mokiniai seka pasakas be galo, gyvulines ir buitines pasakas, dainuoja liaudies dainas. Žaidžia spėjimo, dialoginius, dainuojamuosius vaikų žaidimus, kuria vaidinimus etnokultūrine tematika. Groja tradiciniais vaikų muzikos instrumentais.

21.4.3. Tautodailė. Mokiniai atpažįsta būdingus lietuviškus tradicinius ornamentus ir taiko juos savo kūryboje. Aiškinasi, kas yra tautodailė, pasigamina nesudėtingų jos gaminių.

22. Mokymo(si) turinys. 3–4 klasės:

22.1. Žmogaus, šeimos, bendruomenės, tautos ryšys ir papročiai:

22.1.1. Šeima, giminė ir bendruomenė. Remdamiesi įgytomis etnokultūrinėmis žiniomis ir savo patirtimi, mokiniai aptaria šeimos, giminystės tradicijų tęstinumą, pateikia pavyzdžių iš savo aplinkos. Nagrinėja ir palygina skirtingų kartų ryšius anksčiau ir dabar. Aiškinasi, koks yra krikšto tėvų vaidmuo tradicinėje kultūroje. Nagrinėdami bendruomenės sampratą, apibūdina savo klasės, mokyklos, vietos bendruomenes. Diskutuoja apie geros kaimynystės ir bendruomeninio gyvenimo tradicijas, pateikia šia tema patarlių, priežodžių ir kitų tautosakos pavyzdžių. Įvertindami papročių pavyzdžius ir pasidalindami savo patyrimu, apibūdina bendruomenės ir giminės vaidmenį svarbiausiose tradicinėse šeimos apeigose – krikštynose, vestuvėse ir laidotuvėse. Atpažįsta tautą kaip bendruomenę, aiškinasi svarbiausius tautinius simbolius. Įvardija artimoje aplinkoje esančias kitas tautas, tautines bendrijas.

22.1.2. Paprotinis elgesys ir vertybės. Remdamiesi patarlėmis, priežodžiais, pasakomis ir kita tautosaka, mokiniai nagrinėja tradicinės bendruomenės doros principus – atjautą, silpnesnių ir nuskriaustų globą, pagarbą vyresniems, tarpusavio pagalbą ir kt. Apibūdina ir išvardija tradicinius pasisveikinimus, atsisveikinimus, palinkėjimus. Aiškinasi bendravimo papročius ir etiketo ypatumus šeimos apeigose – krikštynose, vestuvėse, laidotuvėse. Diskutuoja apie tradicinei bendruomenei būdingą pagarbų požiūrį į kultūrą ir jos kūrėjus, kitus šviesuolius.

22.1.3. Mitybos ir sveikatos papročiai. Pasidalindami savo žiniomis ir rasta informacija šaltiniuose, mokiniai apibūdina įvairių kalendorinių švenčių svarbiausius apeiginius valgius, kai kuriuos iš jų pasigamina. Nagrinėja įvairių tradicinių maisto produktų ir vaistažolių naudingas sveikatai savybes, atpažįsta vaistažoles, pasigamina arbatų ar kitų gėrimų, valgių. Diskutuoja apie grūdinimosi papročius, aiškinasi senuosius prausimosi būdus, palygina pirties tradicijas praeityje ir dabar.

22.2. Regioninės tapatybės raiška ir gyvenamoji aplinka:

22.2.1. Tautinis kostiumas. Naudodamiesi vaizdine medžiaga ar lankydami muziejuose, mokiniai aiškinasi, iš kokių medžiagų siuvamas tautinis kostiumas, aptaria jo sudedamųjų dalių įvairovę, žieminę ir vasarinę aprangą. Susipažįsta su kai kurių tautinio kostiumo dalių (juostų, marškinių, pirštinių ir kt.) reikšme, susijusia su dovanojimo apeigomis. Išskiria tautinių juostų rūšis (pintines, vytines, austines), nagrinėja būdingus jų raštus. Palygina tautinio kostiumo nešioseną seniau ir dabar. Piešdami ar panaudodami kitus raiškos būdus, pavaizduoja atskiras tautinio kostiumo dalis, jų medžiagas, raštus. Išbando nesudėtingą juostų pynimą, marškinių siuvinėjimą ir kt.

22.2.2. Gyvenamoji vietovė. Mokiniai tyrinėja gyvenamosios vietovės kultūrinį kraštovaizdį – archeologijos, istorijos, architektūros ir gamtos paminklus, renka ir aptaria su jais susijusias istorijas, sakmes ir padavimus, aiškinasi vietovardžių kilmę. Panaudodami nuotraukas ir kitus šaltinius, palygina gimtosios vietovės kraštovaizdį seniau ir dabar. Ieško duomenų ir pristato miesto, miestelio ar kaimo įkūrimo istoriją, susipažįsta su vietos žymių žmonių veikla ir jos reikšme.

22.3. Pasaulėjauta, žmogaus ryšys su gamta ir ūkinė veikla:

22.3.1. Žmogus ir gamta senojoje pasaulėžiūroje. Mokiniai nagrinėja gamtos objektų ir reiškinių (vaivorykštės, perkūnijos, žaibavimo ir kt.) suvokimą tradicinėje kultūroje, žmogaus ir gamtos sąsajas, pagarbą kiekvienai gyvybei, gamtosaugines nuostatas. Tyrinėja *Pasaulio medžio* vaizdinį, pateikdami

pavyzdžių iš tautosakos ir kitos liaudies kūrybos. Remdamiesi šaltiniais, apibūdina pagrindinius senovės lietuvių dievus (Perkūną, Žemyną, Gabiją, Laimą ir kt.), mitologizuotus dangaus kūnus (Saulę, Aušrinę, Dievaitį Mėnulį). Analizuoja liaudies kūrybą, susijusią su mitinėmis būtybėmis (laumėmis, giltine, velniais ir kt.). Nusako gyvūnų (žvėrių, žalčių ir gyvačių, paukščių) mitines reikšmes. Aptaria *Paukščių tako* sampratą.

22.3.2. Bendruomeniniai darbai ir kalendoriniai papročiai tradicinėje kultūroje. Mokiniai aptaria tradicinius vaikų, moterų, vyrų darbus kaimo bendruomenėje. Aiškinasi *talkos* sąvoką ir bendruosius įvairių talkų bruožus. Išskiria svarbiausius bendruomeninius rudens darbus – bulviakasi, žiemkenčių sėją, kūlimą, linamynį. Aptaria rudens lygiadienį ir jo šiuolaikines tradicijas. Nusako pagrindinius advento papročius, darbus per to meto bendruomenines vakarones, Kūčių apeigas, „blukio vilkimo“ paprotį. Aptaria Grabnyčių (Perkūno dienos), šv. Agotos (Gabijos, Duonos) dienos papročius. Apibūdina pavasario lygiadienį ir jo šiuolaikines tradicijas. Nagrinėja Melų dienos tradicijas. Apibūdina Velykų laikotarpio (nuo Verbų iki Atvelykio) papročius. Nurodo pirmosios žalumos ir ganiavos pradžios šventės Jurginių (Jorės) ir Sekminių, kaip piemenų šventės, panašumus ir skirtumus. Dainuoja piemenėlių dainas, pasigamina nesudėtingų instrumentų ir jais groja, žaidžia judriuosius ir dainuojamuosius žaidimus, pristato tradicinius juokavimus. Išskiria bendruomeninius vasaros darbus – šienapjūtę, rugiapjūtę, linarūtę. Aptaria svarbiausius kaimo amatus. Tyrinėja gyvenamosios vietovės amatininkystės tradicijas.

22.4. Liaudies kūrybos palikimas ir tęstinumas:

22.4.1. Sakytinis, muzikinis ir žaidybinių folkloras. Mokiniai aiškinasi skaičiuočių, greitakalbių, patarlių, priežodžių, mįslių ir kitų trumpųjų pasakymų paskirtį, pasirenka jų atlikimo formą (rengia varžytuves, viktorinas ir kt.). Aptaria ir seka melų, stebuklines pasakas, išskiria pasakas su dainuojamaisiais intarpais. Diskutuoja apie širpių sekimo tradiciją. Dainuoja vaikų dainas apie gamtą. Susipažįsta su našlaičių dainomis, bendraisiais raudų tradicijos bruožais. Apibūdina tradicinius ganymo, medžioklės garso ir muzikos įrankius, kai kuriuos išbando. Žaidžia vaidybinius ir „fantų“ žaidimus. Užrašo šeimos ir giminės dainų, tautosakos, žaidimų ir kt.

22.4.2. Tautodailė. Mokiniai aiškinasi *paprotinės* tautodailės sampratą, gaminasi dirbinius (verbas, margučius, šiaudinius sodus, kalėdinius žaisliukus ir kt.).

22.4.3. Kolektyvinė ir individuali tradicinė kūryba. Mokiniai aptaria liaudies kūrybos kolektyvinę prigimtį ir individualią kūrybinę raišką. Kuria pasakas, skaičiuotes, vaidinimus ir kitus kūrinius remdamiesi tradiciniais pavyzdžiais.

23. Mokymo(si) turinys. 5–6 klasės:

23.1. Žmogaus, šeimos, bendruomenės, tautos ryšys ir papročiai:

23.1.1. Bendruomenių įvairovė. Regioninė ir tautinė savimonė. Mokiniai nagrinėja bendruomenių įvairovę (klasės, mokyklos, kaimo ar miestelio, mikrorajono ir kt.), aptaria bendruomeninio gyvenimo tradicijas, palygina jas praeityje ir dabar. Priskiria save tam tikrai bendruomenei, svarsto jos tradicijų tęstinumo ar plėtros galimybes. Pateikia skirtingų šalių bendruomeninių tradicijų pavyzdžių. Remdamiesi tyrimais ir pavyzdžiais aiškinasi, kas yra *regioninė* ir *tautinė* savimonė, išreiškia savo pastebėjimus šiuo klausimu. Pasitelkdami tautosaką ir kitus šaltinius, nagrinėja įvairias tautos kilmės istorijas. Apibūdina Lietuvos tautines bendrijas ir kaimynines tautas.

23.1.2. Paprotinis elgesys ir vertybės. Pateikdami pavyzdžių iš tautosakos ir istorijos, mokiniai svarsto tradicinių vertybių – gyvenimo darnos ir išminties, gimtojo krašto ir Tėvynės meilės – aktualumą dabarčiai. Diskutuoja apie juoko reikšmę etninėje kultūroje, išskiria juokavimo tradicijų būdingas savybes, tyrinėja liaudies anekdotų įvairovę ir kitus humoristinės tautosakos pavyzdžius. Nagrinėja ir kritiškai vertina tradicinius keiksmus, jų teigiamas ir neigiamas ypatybes.

23.2. Regioninės tapatybės raiška ir gyvenamoji aplinka:

23.2.1. Tautinis ir archeologinis kostiumas. Naudodamiesi įvairiais šaltiniais, mokiniai apibūdina XIX–XX a. pr. tautinio kostiumo savitumą skirtinguose Lietuvos etnografiniuose regionuose – spalvas, raštus, galvos apdangalus, papuošalus ir kitas būdingas aprangos dalis. Nagrinėja skirtingo statuso žmonių tradicinę aprangą, atskirų jos dalių paskirtį ir sąsajas su apeigomis. Išsamiau tyrinėja savo (ar pasirinkto) etnografinio regiono tautinį kostiumą, kuria jo modelį. Susipažįsta su senovės baltų aprangos svarbiausiais bruožais, būdingomis detalėmis.

23.2.2. Etnografiniai regionai, šalies kraštovaizdžio ypatybės. Mokiniai aptaria Lietuvos etnografinius regionus – Aukštaitiją, Dzūkiją (Dainavą), Suvalkiją (Sūduvą), Žemaitiją, Mažąją Lietuvą. Susipažįsta su įvairių regionų tarmėmis, tautosaka, liaudies dainomis, instrumentine muzika ir šokiais, žmonių gyvenimu ir charakteriu. Palygindami regionus, apibūdina svarbiausius jų skirtumus. Aiškinasi, kokiam etnografiniam regionui priklauso gyvenamoji vietovė ir (ar) iš kokio regiono yra kilę tėvai, seneliai, proseneliai. Diskutuoja apie tarmių tradicijos tęstinumą, pateikia tarmių puoselėjimo kitose šalyse pavyzdžių. Aptaria baltų genčių palikimą kultūriniame kraštovaizdyje – piliakalnius ir kitus objektus, nagrinėja jų vaidmenį baltų kultūroje ir dabartinę reikšmę.

23.2.3. Mitybos ir sveikatos tausojimo papročiai. Tyrinėdami įvairius šaltinius, mokiniai išskiria atskirų Lietuvos etnografinių regionų kulinarinio paveldo ypatybes. Nurodo lietuviškos virtuvės tradicinius prieskonius, aiškinasi jų naudą sveikatai. Apibūdina Lietuvos tautinių bendrijų nacionalinius patiekalus. Diskutuoja apie kulinarinį paveldą šiuolaikiniame gyvenime. Gilinasi į sveikos gyvensenos tradicijas, liaudies judriųjų ir sportinių žaidimų naudą sveikatai. Pasidalija savo žiniomis apie šiuos žaidimus, juos žaidžia. Nagrinėja *sveikatos* ir *ligos* sampratą tradicinėje kultūroje, ligonio slaugymo ir lankymo papročius.

23.3. Pasaulėjauta, žmogaus ryšys su gamta ir ūkinė veikla:

23.3.1. Gamta tradicinėje kultūroje ir pasaulėžiūroje. Remdamiesi vaizdine medžiaga ir kitais šaltiniais, apsilankę nacionaliniuose, regioniniuose parkuose, tradiciniuose ūkiuose, agroturizmo ar kaimo turizmo sodybose, mokiniai tyrinėja Lietuvos tradicinę augaliją ir gyvūniją, susipažįsta su lietuviškomis naminių gyvūnų ir augalų veislėmis. Pateikdami pavyzdžių, apibūdina simbolinę bičių reikšmę, sąsajas su dievybėmis Austėja ir Bubilu. Nagrinėja augalų ir gyvūnų įvaizdžius liaudies kūryboje, aiškinasi simbolines jų reikšmes, svarbą lietuvių kultūroje ir pasaulėjautoje, išskirdami ypač gerbiamus augalus ir gyvūnus (ąžuolą, žirgą ir kt.), jų sąsajas su dievybėmis.

23.3.2. Kalendoriniai papročiai, tradiciniai verslai ir prekybos būdai. Apsilankę etnokosmologijos ar kitame muziejuje, remdamiesi įvairiais šaltiniais, mokiniai aiškinasi laiko matavimo ir kalendorinių švenčių žymenis, simbolius. Gvildena simbolines skaičių reikšmes. Apibūdina tradicines derliaus šventes ir naujus rudens švenčių papročius (Grybų šventę, Baltų vienybės dieną). Pristato rudens turgų ir mugių tradicijas. Aiškinasi šv. Andriejaus dienos, advento, Kūčių ir Kalėdų papročių, tautosakos ir kito folkloro simboliką. Aptaria kalėdinio laikotarpio turgus (saldaturgį, šeškaturgį, žąsų ir kt.). Nusako viduržemio šventės papročius. Pateikdami pavyzdžių, įvardija Užgavėnių tradicijų panašumus ir skirtumus įvairiuose Lietuvos regionuose. Aptaria pavasario laukimo papročius, palygina šiuolaikines pavasario lygiadienio ir Žemės dienos tradicijas. Apibūdina Kaziuko mugės tradicijas, pasidalija savo išpūdžiais. Aiškinasi Joninių (Rasų, Kupolių) papročius, simbolius, apeiginius veiksmus, klausosi ir atlieka pasirinktus muzikinio folkloro kūrinius. Pasidalija išpūdžiais apie Žolynų turgų. Apibūdina tradicinius verslus Lietuvoje – bitininkystę, žvejybą, medžioklę ir kt. Aptaria jų papročius, apeigas, simboliką, sąsajas su mitiniais vaizdiniais, atspindžius tautosakoje. Nagrinėja tradicinės prekybos formas, mugės Lietuvoje ir atskiruose etnografiniuose regionuose. Aptaria senuosius baltų prekybinius ryšius su kitais kraštais („gintaro kelią“ ir kt.).

23.4. Liaudies kūrybos palikimas ir tęstinumas:

23.4.1. Sakytinis, muzikinis ir žaidybinis folkloras. Mokiniai išskiria sakmių, padavimų ir legendų ypatybes, pateikia žanro pavyzdžių. Aiškinasi *tarmės*, *patarmės* ir *šnektos* sampratą. Lankydami įvairiuose etnokultūros, folkloro renginiuose, klausydami įrašų, mokiniai susipažįsta su įvairių Lietuvos regionų dainomis ir kita liaudies kūryba, apibūdina jų regioninius bruožus, atlieka pasirinktus pavyzdžius. Išsamiau nagrinėja karinių-istorinių dainų žanrą. Aiškinasi ir nusako sutartinių pagrindinius bruožus ir atlikimo įvairovę (dainuojamosios, instrumentinės, šokamosios ir žaidžiamosios), klausosi jų įrašų, pasirinktus pavyzdžius atlieka. Šoka grupinius šokius, „Polką su ragučiais“, žaidžia įvairius ratelius ir žaidimus. Tyrinėja tradicinius liaudies muzikos instrumentus, bando jais groti, pasakoja apie muzikavimo tradicijas Lietuvoje. Susipažįsta su išleistais liaudies žaidimų rinkiniais, palygina tradicinius vaikų žaidimus ir šokius su dabartiniais.

23.4.2. Tautodailė. Mokiniai apibūdina *taikomąją* tautodailę (tekstilės, keramikos, juvelyrikos, medžio, metalo, odos, vytelių, šaknų ar šiaudų dirbinius), aptaria jos pavyzdžius apsilankydami muziejuose ar parodose, pagal galimybes pasigamina dirbinių.

24. Mokymo(si) turinys. 7–8 klasės:

24.1. Žmogaus, šeimos, bendruomenės, tautos ryšys ir papročiai:

24.1.1. Jaunimo papročiai ir vaidmuo bendruomenėje. Mokiniai nagrinėja *paauglystės* ir *jaunystės* sampratą tradicinėje kultūroje, diskutuoja apie požiūrį į draugystę ir meilę. Apibūdina jaunimo brandos apeigas (iniciacijas) ir papročius, jų įvairovę ir kaitą. Tyrinėja tradicinių jaunimo ir meilės dainų, romansų ypatybes, mokosi dainuoti pasirinktas dainas. Susipažįsta su jaunimo šokių vakarėlių tradicijomis, palygina jas su dabartinėmis. Aiškinasi tradicinio šokio etiką (pakvietimą šokiui, padėką po jo ir kt.), apžvelgia porinių tradicinių šokių ir žaidimų įvairovę, juos šoka ir žaidžia. Analizuoja jaunimo vaidmenį tęsiant tradicijas tremtyje, siekiant atkurti Lietuvos nepriklausomybę XX a. etnokultūriniame sąjūdyje (žygeivių, romuviečių, kraštotyros ir folkloro judėjimuose). Palygina įvairių šalių jaunimo papročius.

24.1.2. Paprotinis elgesys ir vertybės. Mokiniai tyrinėja svetingumo ir vaišių papročius seniau ir dabar, aptaria tradicinių vaišių dainų paskirtį. Diskutuoja apie savo ir kitų tautų paprotinio elgesio ir tradicinio etiketo ypatybes, mandagumo raišką. Remdamiesi tautosaka ir kitais etnokultūriniais šaltiniais, pateikdami pavyzdžių, pagrindžia pagarbaus bendravimo tradiciją su kitos lyties, tautybės, tikėjimo, socialinės padėties žmonėmis.

24.1.3. Mitybos ir sveikatos tausojimo papročiai. Mokiniai nagrinėja kalendorinių švenčių ir skirtingų sezonų tradicinį valgiaraštį, aptaria jį sveikos gyvensenos požiūriu. Pasidalindami sukaupta informacija ir savo patirtimi, apibūdina ir palygina mitybos tradicijas seniau ir dabar. Vertina kitų šalių kulinarinio paveldo ypatybes, svarsto jo paplitimą Lietuvoje. Pasinaudodami vaizdine medžiaga, leidiniais ir kitais šaltiniais, nagrinėja lietuviškų tradicinių sporto žaidimų įvairovę, išbando įvairius žaidimus. Analizuoja etnosporto plėtrą ir sklaidą Lietuvoje, pateikia kitų šalių tradicinių sporto žaidimų pavyzdžių.

24.2. Regioninės tapatybės raiška ir gyvenamoji aplinka:

24.2.1. Tautinis kostiumas. Remdamiesi įvairiais šaltiniais, mokiniai aptaria lietuviško tautinio kostiumo kilmę ir raidą, aiškinasi jo reikšmę nacionalinio atgimimo laikotarpiu, tarpukario Lietuvoje ir dabar. Naudodamiesi vaizdine medžiaga ir kitais šaltiniais, palygina autentiškus tradicinius kostiumus ir jų stilizacijas tarpukariu ir vėlesniais laikotarpiais. Apibūdina ir vertina kitų Europos tautų nacionalinius kostiumus, jų nešiosenos tradicijas.

24.2.2. Tradicinė architektūra ir papročiai. Mokiniai susipažįsta su namų statybos, įkurtuvių papročiais ir apeigomis, aiškinasi įvairių statinių ar jų dalių paskirtį, simbolines reikšmes. Nagrinėja dainuojamąją ir smulkiąją tautosaką apie namus, juose esančius daiktus, sodybos aplinką. Renka medžiagą apie Lietuvos tradicinių kaimų ir vienkaimių įvairovę, palygina su kitų šalių tradicinės kaimo architektūros pavyzdžiais. Diskutuoja dėl tradicinės architektūros tęstinumo šiandienos architektūriniame kraštovaizdyje svarbos.

24.3. Pasaulėjauta, žmogaus ryšys su gamta ir ūkinė veikla:

24.3.1. Liaudies astronomija ir jos simbolika. Mokiniai aiškinasi *pasaulio modelio* sampratą, jos sąsajas su kosmologija. Tyrinėja liaudiškus būdus pasaulio kryptims nustatyti, senuosius dangaus šviesulių stebėjimo įrenginius. Aiškinasi astronominių reiškinių, dangaus šviesulių suvokimą, mitus ir simboliką tradicinėje kultūroje, įvaizdžius tautosakoje, ornamentikoje, tradiciniuose dirbiniuose.

24.3.2. Kalendoriniai papročiai ir tradiciniai darbai. Remdamiesi šaltiniais mokiniai nagrinėja kalendorinių ir darbo papročių ryšį su gamtos astronominiais reiškiniais. Nusako jaunimo vaidmenį rudens talkų papročiuose. Apibūdina savitas Vakarų Lietuvos linamynio tradicijas. Analizuodami Vėlinių ir Helovyno kilmę, prasmes ir raišką, nurodo jų panašumus ir skirtumus. Nagrinėja miško kirtimo, plunksnų plėšymo ir kitas žiemos talkas. Aptaria persirengėlių papročius kalėdiniu ir Užgavėnių laikotarpiu, kaukių įvairovę ir prasmę, jas gaminasi, dalyvauja persirengėlių vaidinimuose. Tyrinėja tarpušvenčio, mėšiedo, Pelenų dienos, gavėnios, Pusiaugavėnio papročius. Aptaria Velykų lalavimo reiškinį ir supimosi tradicijas pavasariniu laikotarpiu. Diskutuoja apie tradicines ir naujas su meile, draugyste susijusias šventes (Mildos, Valentino). Palygina bendruomeninius Sekminių *sambarių* ir *rytagonių* papročius, susipažįsta su *paruginėmis* giesmėmis, rateliais, atlieka pasirinktus kūrinis. Tyrinėja Rasos (Joninių, Kupolių) šventės kilmę, raidą. Aptaria latvių *Lyguo* ir *Janių* šventes. Apibūdina lietuviškų kalendorinių švenčių savitumą, jų reikšmę Lietuvos visuomenėje. Aiškinasi svarbiausius

tradicinės žemdirbystės ir gyvulininkystės ypatumus Lietuvoje. Analizuoja *lino kančios* simboliką, jos elementus taiko savo kūryboje.

24.4. Liaudies kūrybos palikimas ir tęstinumas:

24.4.1. Sakytinis, muzikinis ir žaidybinis folkloras. Mokiniai analizuoja pasakojamosios ir retorinės tautosakos įvairovę. Apibūdina mitus ir mitologines dainas. Nusako baladžių ypatybes. Klausosi, nagrinėja partizanų ir tremtinių dainas, jas atlieka. Aiškinasi poros pasirinkimo ir kitų jaunimo žaidimų tradiciją. Aptaria tradicinius porinius ir kadrilinius šokius, jų muziką, atlieka pasirinktus šokius. Gilinasi į tradicinių šokių klubų veiklą Lietuvoje ir kitose šalyse. Atpažįsta tradicinių šokių atspindžius šiuolaikiniuose jaunimo šokiuose. Aptaria tradicines muzikos kapelas, jų šokių repertuarą.

24.4.2. Tautodailė. Mokiniai apibūdina *vaizduojamąją* tautodailę (skulptūros, tapybos ir grafikos darbus, karpinius), lankydamiesi muziejuose ar parodose susipažįsta su jos įvairove.

24.4.3. Liaudies kūrybos kaupimas ir kaita. Mokiniai aptaria tautosakos užrašymo istoriją, sukauptus folkloro ir tarmių archyvus, tautodailės fondus. Palygina autentišką ir stilizuotą liaudies kūrybą. Apibrėžia *World music, post-folkoro, pseudo-folkloro (kičo)* sampratas.

25. Mokymo(si) turinys. I–II gimnazijos klasės:

25.1. Žmogaus, šeimos, bendruomenės, tautos ryšys ir papročiai:

25.1.1. Tradicijos „savo“ ir „kito“ kontekste. Remdamiesi tyrinėtojų darbais, mokiniai nagrinėja *savo* ir *kito* sampratą šeimos ir bendruomeniniuose papročiuose bei apeigose. Palygina savo tautos ir kitų tautų tradicines šeimos apeigas – vestuves, laidotuves, krikštynų ir konfirmacijų papročius. Tyrinėja tautiečių bendruomenės ir jų tradicijas kitose šalyse. Diskutuoja apie baltų kilmę, lietuvių tautos kultūrinius ryšius su kitomis tautomis, pateikia pavyzdžių.

25.1.2. Paprotinė teisė ir elgesys. Remdamiesi etninės kultūros ir istorijos šaltiniais, mokiniai nagrinėja šeimos ir bendruomenės paprotinį elgesį, paprotinės teisės atspindžius kuriant teisėkūros pradmenis Lietuvoje, skirtingų laikotarpių nuosavybės ir teisėtumo sampratą. Remdamiesi etnokultūrinėmis žiniomis, diskutuoja apie vyrų ir moterų teises, skirtingų lyčių bendravimo ypatybes. Apibūdina, vertina savo ir kitų tautų paprotinio elgesio normas, palygina su šiuolaikiniu gyvenimu.

25.1.3. Mitybos ir sveikatos tausojimo papročiai. Mokiniai nagrinėja mitybos papročių kaitą Lietuvoje ir kulinarinio paveldo reikšmę šiuolaikiniame gyvenime. Palygina sveikatos tausojimo ir higienos laikymosi papročius Lietuvoje ir kitose šalyse, gydomųjų maisto produktų panaudojimą tradicinėje virtuvėje ir liaudies medicinoje. Remdamiesi etnokultūros šaltiniais, apibūdina liaudies medicinos ir veterinarijos ypatybes. Diskutuoja apie lietuvių ir kitų tautų tradicinių sporto žaidimų šiandieninę būklę ir svarbą, žaidžia pasirinktus žaidimus.

25.2. Regioninės tapatybės raiška ir gyvenamoji aplinka:

25.2.1. Tautinis kostiumas. Remdamiesi tyrinėtojų darbais, mokiniai nagrinėja tautinio kostiumo susiformavimo aplinkybes, madų įtaką jo raidai. Įvardija regioninius ir skirtingos socialinės padėties žmonių tautinio kostiumo skirtumus. Palygina lietuvišką tautinį kostiumą su Lietuvos tautinių bendrijų ir kaimyninių tautų nacionaliniais kostiumais. Diskutuoja apie tautinio kostiumo reikšmę šiuolaikinio žmogaus gyvenime Lietuvoje bei kitose šalyse.

25.2.2. Tarmių įvairovė. Mokiniai pristato tarmių, patarmių ir šnektų įvairovę Lietuvoje, apibūdina jų gyvąją tradiciją.

25.2.3. Etnografiniai regionai, kraštovaizdžio ir architektūros ypatybės. Naudodamiesi tyrėjų darbais, mokiniai analizuoja etnografinių regionų raidą ir ją lėmusius veiksnius. Nagrinėja regioninius tradicines architektūros skirtumus, apibūdina įvairių tipų tradicinius kaimus (gatvinius, kupetinius, padrikuosius, vienkiemius). Išskiria dvarus, kitus kultūrinio kraštovaizdžio objektus, aptaria jų kaitą per pastarąjį šimtmetį. Diskutuoja apie tradicines architektūros puoselėjimą Lietuvoje ir kitose šalyse.

25.3. Pasaulėjauta, žmogaus ryšys su gamta ir ūkinė veikla:

25.3.1. Pasaulėžiūra, mitologija ir religija. Mokiniai analizuoja baltų tikėjimo ir mitinio pasaulėvaizdžio atspindžius kalendorinėse, darbo ir šeimos apeigose, papročiuose, tautosakoje, tautodailėje, tradiciniuose dirbiniuose, architektūroje, antkapiniuose krikštuose ir kt. Palygina senovės baltų ir senovės graikų, romėnų, kitų tautų mitologiją, religiją. Samprotuoja apie baltų pasaulėžiūros ir krikščionybės dermę Lietuvos etninėje kultūroje paskutiniaisiais šimtmečiais.

25.3.2. Kalendoriniai papročiai ir tradicinė ūkinė veikla. Mokiniai tyrinėja kalendorinių švenčių sąsajas su tradiciniais ūkio darbais ir religija. Aiškinasi derliaus švenčių ryšį su protėvių kultu. Nagrinėja mirusiųjų minėjimo ir kapų lankymo papročius Lietuvoje, palygina su įvairių tautinių bendrijų, kaimyninių ir tolimesnių tautų tradicijomis. Išskiria lietuviškų advento, Kūčių ir Kalėdų papročių savitumą kitų tautų kontekste. Susipažįsta su įvairių religinių konfesijų kalėdinėmis tradicijomis. Apibūdina baltų ir krikščioniškų tradicijų persipynimą lietuviškose velykinio laikotarpio apeigose, palygina skirtingų religinių konfesijų velykinius papročius. Rasos (Joninių, Kupolių) šventės tradicijas sugretina su kitų šalių vidurvasario šventės tradicijomis. Remdamiesi šaltiniais, nagrinėja Žolinių šventės kilmę, papročius, tradicijas, palygina su kaimyninių ir kitų šalių tradicijomis. Aptaria tradicinių darbų, amatų ir verslų reikšmę Lietuvos ūkiui, jų raidą, analizuoja kaitos priežastis. Apibūdina ūkinėje veikloje naudotus tradicinius technikos ir mechaninius įrengimus, susisiekimo priemones. Palygina tradicinių dirbinių realizavimo būdus praeityje ir dabar. Aptaria tradicinius darbus ir amatus Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo sąvade ir UNESCO Reprezentatyvaus žmonijos nematerialaus kultūros paveldo sąrašė, tautinio paveldo produktų ir tradicinių amatų meistrų sertifikavimą, analizuoja kitų šalių pavyzdžius.

25.4. Liaudies kūrybos palikimas ir tęstinumas:

25.4.1. Sakytinis, muzikinis ir žaidybinis folkloras. Mokiniai analizuoja raudų ypatybes, paskirtį ir simbolizmą. Aptaria giesmių įvairovę, giedojimo tradicijos kaitą. Nagrinėja šeimos dainų žanrą, klausosi ir atlieka pasirinktus muzikinio folkloro kūrinius. Tyrinėja sakytinio, muzikinio, šokamojo ir žaidybinio folkloro kūrybos formas, žanrų įvairovę, jų ypatumus ir kaitą, pasirinktus kūrinius atlieka, įtraukia į savo kūrybą.

25.4.2. Teatras tradicinėje kultūroje. Mokiniai nusako *klojimo teatro* ir *Lietuvių folkloro teatro* reikšmę, apibūdina jų veiklos ypatybes.

25.4.3. Tautodailė. Aplankydami parodas ir remdamiesi kitais šaltiniais, mokiniai gilinasi į šiuolaikinę tautodailę, pagal galimybes kuria tautodailės dirbinius.

25.4.4. Liaudies kūrybos inovacijos. Mokiniai nagrinėja liaudies kūrybos elementus mėgėjų ir profesionalų darbuose – aranžuotėse, stilizacijose, autoriniuose kūriniuose.

26. Mokymo(si) turinys. III–IV gimnazijos klasės:

26.1. Šeimos ir bendruomeniniai papročiai baltų kultūroje:

26.1.1. Baltų genezė. Remdamiesi mokslininkų darbais, mokiniai aptaria baltų kilmę indoeuropiečių kontekste.

26.1.2. Žmogaus gyvenimo ciklo tarpsniai ir apeigos. Remdamiesi tyrėjų darbais ir kitais šaltiniais, mokiniai nagrinėja baltų sampratą apie svarbiausius žmogaus gyvenimo etapus nuo kūdikystės iki senatvės. Tyrinėja vedybų apeigas ir jų prasmę, vertina tradicijų įtraukimą į šiuolaikinės vestuvės. Apibūdina gimtųjų, vardynų ir krikštytųjų papročius, apeigas, diskutuoja apie jų atspindžius šiuolaikinėse krikštynose ar vardynose. Gilinasi į vaikų auginimo ir auklėjimo tradicijas, svarsto jų taikymo dabartiniam vaikų auklėjimui šeimoje ir ugdymo įstaigose galimybes. Mokosi archajiškų vestuvinių dainų, lopšinių ir kito folkloro, susijusio su šeimos šventėmis ir papročiais. Nagrinėja archajišką mirties ir pomirtinio pasaulio sampratą, raudų semantiką, laidotuvių papročius ir apeigas, jų kaitą.

26.1.3. Paprotinis elgesys. Įvairiuose šaltiniuose mokiniai analizuoja baltų paprotinį elgesį, įvertindami bendruomeninį sprendimų priėmimą per *krivules*, vyrų ir moterų santykius, pagarbą protėviams, teisingumą, darbštumą ir kitas svarbiausias vertybes. Tyrinėja šių vertybių atspindžius smulkiojoje ir pasakojamojoje tautosakoje, dainose, sutartinėse ir kitoje liaudies kūryboje. Interpretuoja lietuvių kalboje išsaugotas senąsias dorovinio mąstymo formas, palygindami žodžius *darna*, *dermė*, *dora* su kitais vertybinę prasmę turinčiais žodžiais – *darbas*, *užderėjimas*, *suderėjimas* ir kt. Gilinasi į Marijos Gimbutienės tyrimus apie Senosios Europos matricentrinę kultūrą ir jos dorovinių nuostatų atspindžius baltų kultūroje bei aktualumą dabarčiai. Nagrinėja Lietuvos valdovo Gedimino laiškus, Lietuvos statusus ir kitus senuosius dokumentus, atpažindami juose baltų paprotinės teisės palikimą.

26.1.4. Mityba ir sveikatos tausojimas baltų kultūroje. Mokiniai nagrinėja mūsų krašte vartotus seniausius maisto produktus, jų paruošimo būdus. Palygina baltų mitybą su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tradicine virtuve. Tyrinėja kalendorinių, šeimos švenčių apeiginių patiekalų simboliką

ir jos sąsajas su baltų pasaulėžiūra. Aptaria šiuolaikines baltų genčių ir LDK laikų kulinarinio paveldo rekonstrukcijas. Analizuoja senąsias pirties tradicijas, su jomis susijusius tikėjimus, simboliką ir apeigas. Apibūdina archajiškos baltiškos pirties sąsajas su finougrų ir slavų pirtimis, palygina su Romos ir kitų senovės civilizacijų pirties kultūra.

26.2. Baltų kultūros atspindžiai aprangoje ir gyvenamojoje aplinkoje:

26.2.1. Archeologinis kostiumas. Remdamiesi tyrimais, susipažindami su muziejų ekspozicijomis ar dalyvaudami gyvosios istorijos renginiuose, moksleiviai nagrinėja I–XVI a. baltų aprangą. Tyrinėja baltų aprangos elementų simboliką, sąsajas su apeigomis ir papročiais. Atpažįsta šiuos elementus XIX amžiaus lietuvių ir latvių tautiniuose kostiumuose. Palygina baltų ir kitų kraštų (skandinavų, keltų ir kt.) archeologinio kostiumo rekonstrukcijas. Įvardija baltų aprangos dabartinę nešioseną per įvairius renginius ar užsiimant tam tikra veikla, pasigaminimo galimybes, svarsto ir interpretuoja archeologinio kostiumo atskirų elementų pritaikymą šiuolaikinei aprangai.

26.2.2. Baltų palikimas kultūriniame kraštovaizdyje. Mokiniai tyrinėja išskirtinę Lietuvos kraštovaizdžio ypatybę – piliakalnius, jų paskirtį, ryšį su senosiomis baltų žemėmis. Diskutuoja apie piliakalnių, alkakalnių etimologiją, raidą ir išlikimą. Analizuoja šaltinius apie kitus baltų kraštovaizdžio palikimą menančius objektus – mitologinius akmenis, ypatingus medžius, šaltinius, versmes ir kt. Nagrinėja senąsias baltų šventvietes, palygina su kitų pasaulio kultūrų senosiomis šventyklomis. Svarsto piliakalnių ir kitų baltų palikimo objektų reikšmę šių dienų kultūrai.

26.3. Pasaulėjauta, žmogaus ryšys su gamta ir ūkinė veikla:

26.3.1. Pasaulėžiūra, mitologija ir religija. Remdamiesi mokslininkų darbais, mokiniai nagrinėja Deivės Motinos religiją ir vėlesnio laikotarpio baltų pasaulėžiūros, mitologijos ir religijos pagrindinius bruožus, šaltinius, raidą. Analizuoja Sovijaus mitą ir kitų baltų kultūrai būdingų mitinių vaizdinių prasmę, prigimtinį žmogaus santykį su gamta, animistinę pasaulėžiūrą, šventybės suvokimą. Išskiria pomirtinio gyvenimo sampratą, interpretuoja jos apraiškas kalendorinėse, darbo ir šeimos apeigose, sakytiniame ir muzikiniame folklоре, vaizduojamajame mene, dirbiniuose, architektūroje ir kitame pavelde. Palygina baltų pasaulėžiūrą, mitologiją ir religiją su kitų senovės kultūrų palikimu.

26.3.2. Kalendoriniai papročiai, amatai ir verslai. Mokiniai apibūdina baltų kalendoriaus ir laiko matavimo raidą, ciklinę laiko sampratą, šventės ir kasdienybės suvokimą. Nagrinėja kalendorinių papročių, su jais susijusios tautosakos ir kito folkloro semantiką, ypatybes. Mokosi kalendorinių dainų, žaidimų ir kito folkloro. Pagrindžia žemdirbystės ir gyvulininkystės švenčių ryšį su gamtos ciklais, dievybėmis, paaiškina su tam tikrais darbais siejamą simboliką. Analizuoja baltų žemdirbystės, gyvulininkystės, medžioklės ir žvejybos ypatumus. Tyrinėja baltų amatų ir verslų įvairovę (gintaro rinkimą ir apdirbimą, kalvystę ir kt.) kitų tuometinių Europos kultūrų kontekste. Nurodo įvairiais laikotarpiais vykusios baltų prekybos ypatybes. Analizuoja baltų darbų, amatų, verslų rekonstrukcijas ir tęstinumą, įvairias sklaidos formas šiuolaikiniame Lietuvos ir platesniame Europos kultūros lauke.

26.4. Baltų kūrybos palikimas ir tęstinumas:

26.4.1. Sakytinė ir muzikinė kūryba. Remdamiesi įvairiais šaltiniais ir analizuodami pavyzdžius, mokiniai samprotauja apie senos kilmės sakytinės tautosakos savitumą, simboliką ir vertę, dabartinę sklaidą. Nagrinėja archajiškas sutartinių ypatybes (poetines, muzikines, choreografines), mokosi sutartines giedoti ir šokti. Tyrinėja kitus seniausius dainuojamosios tautosakos žanrus – raudas, karines-istorines, kalendorines ir darbo dainas, mokosi pasirinktas. Apibūdina archajiškus baltų muzikos instrumentus – ragus, daudytes, skudučius, kankles ir kt., pagal galimybes jais groja.

26.4.2. Baltų menas. Susipažinę su muziejų eksponatais, archeologiniais tyrimais, vaizdine medžiaga ir kitais šaltiniais, mokiniai nagrinėja baltų taikomąjį, vaizduojamąjį ir paprotinį meną, jo elementus įtraukia į savo kūrybą.

VI SKYRIUS

MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMAS

27. Vertinimas yra nuolatinis mokinio pasiekimų, daromos pažangos ir kitos mokymosi patirties stebėjimo ir apibendrinimo procesas. Vertinant mokymosi rezultatus, svarbu nustatyti aiškius vertinimo kriterijus, atitinkančius Etninės kultūros bendrojoje programoje įvardytus pasiekimus kiekvienam koncentrui. Remiantis vertinimo duomenimis numatoma tolimesnė mokymo(si) eiga, skatinant mokinio motyvaciją ir pažangą. Vertinama tai, ko mokiniai buvo mokomi. Pateikiant užduotis mokiniams, turėtų būti paaiškinama, ką reikia atlikti, kaip bus vertinamas darbas, ką reiškia užduotį atlikti gerai ir kokie yra vertinimo kriterijai. Vertinimas turi būti suvokiamas kaip būdas padėti mokiniui sėkmingai mokytis, tobulėti ir bręsti kaip asmenybei. Mokiniai mokomi reflektuoti, įsivertinti mokymąsi ir savo pasiekimus, geranoriškai ir reikliai vertinti kitų darbus. Pateikiant vertinimą pabrėžiamos ne klaidos ar nesėkmės, o tai, kokią pažangą padarė mokinys. Mokinių etnokultūrinio ugdymo pasiekimai, jų vertinimas ir stebima pažanga tarpusavyje nelyginami.

28. Mokinio pasiekimai ir pažanga vertinami taikant formuojamąjį ir apibendrinamąjį vertinimą. Mokymosi laikotarpio (trimestro, pusmečio) pradžioje rekomenduojama taikyti diagnostinio vertinimo užduotis, kurios vėliau padės stebėti kiekvieno mokinio daromą pažangą. Pateikiami keturių lygių pasiekimų aprašai padės į(si)vertinti mokymosi pasiekimus ir daromą pažangą, baigus tam tikrą etapą, pamokų ciklą. Pasiekimų aprašai yra orientacinio ir rekomendacinio pobūdžio. Vertinant mokinių pasiekimus, derėtų jautriai atsižvelgti į klasės sudėtį įvairiais aspektais (socialiniu, etniniu, religiniu ir kt.), mokinių ugdymosi poreikių ir pomėgių įvairovę, individualius meninius gebėjimus ir kultūrinę patirtį. Pagrindiniame ir viduriniame ugdyme pasiekimų lygiai siejami su mokinio pasiekimų įvertinimu pažymiais: slenkstinis lygis (I) – 4, patenkinamas lygis (II) – 5–6, pagrindinis lygis (III) – 7–8, aukštesnysis lygis (IV) – 9–10.

29. Pasiekimų vertinimas pradiniam ugdyme. Pradinio ugdymo programoje vertinimas turi atitikti pradinio ugdymo amžiaus tarpsnio raidos ypatumus, bendrojoje programoje numatytus ugdymo uždavinius, siekiant skatinti vaikų susidomėjimą, etninės kultūros pažinimo ir raiškos džiaugsmą. Mokant etninės kultūros visame ugdymo procese taikomas formuojamasis vertinimas, mokinių pasiekimai aprašomi trumpais komentarais ir aprašais. Mokytojas turi padėti suprasti mokiniui, ko jis išmoko, o ko dar reikia pasimokyti. Pagal sutartus kriterijus mokiniai mokosi vertinti savo ir vienas kito darbą.

30. Pasiekimų vertinimas pagrindiniame ugdyme. Pagrindinio ugdymo programoje etninės kultūros mokymosi pasiekimai vertinami pažymiais, daugiau dėmesio skiriant kaupiamajam vertinimui ir mokymosi pažangos įsivertinimui, skatinant mokinių saviugdą ir mokymosi motyvaciją, stiprinant jų savimonę ir savivertę. Apibendrinamasis vertinimas atliekamas ugdymo laikotarpio (pusmečių ar trimestrų), ugdymo programos, ciklo, temos pabaigoje. Mokinių pasiekimai apibendrinami vertinant mokinio per nustatytą ugdymo laikotarpį padarytą pažangą, orientuojantis į Bendrojoje programoje aprašytus mokinių pasiekimų lygių požymius.

31. Pasiekimų vertinimas viduriniame ugdyme. Vidurinio ugdymo programoje etninės kultūros mokymosi pasiekimai vertinami pažymiais, išlaikant dermę tarp kaupiamojo ir apibendrinamojo vertinimo, susitelkiant į mokinių savarankiško mokymosi įgūdžių stiprinimą, daugiau dėmesio skiriant tiriamųjų darbų vertinimui. Apibendrinamasis vertinimas atliekamas ugdymo laikotarpio (pusmečių ar trimestrų), ugdymo programos, ciklo, temos pabaigoje. Mokinių pasiekimai apibendrinami vertinant mokinio per nustatytą ugdymo laikotarpį padarytą pažangą, orientuojantis į Bendrojoje programoje aprašytus mokinių pasiekimų lygių požymius. Tiriamasis darbas rengiamas pasirinktinai III arba IV gimnazijos klasėje. Tais metais, kai rengiamas tiriamasis darbas, mokinių pasiekimų vertinimą sudaro pusmečių pažymių ir tiriamojo darbo vidurkis. Pasirinkus etninės kultūros brandos darbą gali būti tęsiama ir plėtojama tiriamojo darbo tema.

VII SKYRIUS
MOKINIŲ PASIEKIMŲ LYGIŲ POŽYMIAI PAGAL PASIEKIMŲ SRITIS

32. Pasiekimų lygių požymiai. 1–2 klasės:

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros pažinimas (A)			
Pagal duotą pavyzdį bendriausiai bruožais įvardija tradicijas, susijusias su namais, šeima, gimine, gyvenimo būdu. (A1.1.)	Pagal kelis duotus pavyzdžius bendriausiai bruožais nusako tradicijas, susijusias su namais, šeima, gimine, gyvenimo būdu. (A1.2.)	Bendriausiai bruožais aptaria tradicijas, susijusias su namais, šeima, gimine, gyvenimo būdu. (A1.3.)	Bendriausiai bruožais aptaria tradicijas, susijusias su namais, šeima, gimine, gyvenimo būdu, pateikia pavyzdžių iš savo patirties. (A1.4.)
Mokytojo padedamas dalijasi išpūdžiais apie vaikų folkloro, tautodailės ir kitus kūrinius. Įvardija kelis savo mėgstamus kūrinius. (A2.1.)	Dalijasi išpūdžiais apie vaikų folkloro, tautodailės ir kitus kūrinius. Įvardija kelis savo mėgstamus kūrinius, mėgina juos apibūdinti. (A2.2.)	Dalijasi išpūdžiais apie vaikų folkloro, tautodailės ir kitus kūrinius, įvardija mėgstamiausius ir juos apibūdina. (A2.3.)	Dalijasi išpūdžiais apie vaikų folkloro, tautodailės ir kitus kūrinius. Įvardija savo mėgstamus kūrinius, juos apibūdina, paaiškina savo nuomonę. (A2.4.)
Įvardija svarbiausius kalendorinius papročius ir šeimos narių darbus. (A3.1.)	Aptaria svarbiausius kalendorinius papročius ir šeimos narių darbus, žmogaus ryšį su gamta. (A3.2.)	Aptaria svarbiausius kalendorinius papročius ir šeimos narių darbus, žmogaus ryšį su gamta senojoje pasaulėžiūroje. (A3.3.)	Pateikdamas pavyzdžių išsamiai aptaria svarbiausius kalendorinius papročius ir šeimos narių darbus, žmogaus ryšį su gamta senojoje pasaulėžiūroje. (A3.4.)
Papasakoja apie vieną etninės kultūros sritį. (A4.1.)	Papasakoja apie porą etninės kultūros sričių, remdamasis šeimos, giminės tradicijomis. (A4.2.)	Papasakoja apie kelias etninės kultūros sritis, remdamasis šeimos, giminės tradicijomis. (A4.3.)	Papasakoja apie kelias etninės kultūros sritis, remdamasis šeimos, giminės tradicijomis ir kitomis žiniomis. (A4.4.)
Pasako, ką žino apie kitos tautos iš artimos aplinkos (pvz. klasės) tradicinę kultūrą. (A5.1.)	Dalijasi žiniomis apie kitos tautos iš artimos aplinkos (klasės, mokyklos) tradicinę kultūrą. (A5.2.)	Dalijasi žiniomis apie kitų tautų iš artimos aplinkos (klasės, mokyklos) tradicinę kultūrą. (A5.3.)	Pateikdamas pavyzdžių dalijasi žiniomis apie kitų tautų iš artimos aplinkos tradicinę kultūrą. (A5.4.)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros raiška (B)			
Mokytojo padedamas atlieka turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius. (B1.1.)	Atlieka turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius. (B1.2.)	Atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius. (B1.3.)	Sklandžiai atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius. (B1.4.)

Pagal pavyzdį pasigamina paprastų tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų. (B2.1.)	Pasigamina paprastų tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų. (B2.2.)	Pagal nurodytus kriterijus pasigamina paprastų tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų. (B2.3.)	Pagal nurodytus kriterijus pasigamina ir pamoko kitus, kaip pagaminti paprastų tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų. (B2.4.)
Mokytojo padedamas mėgina kelti etnokultūrinės raiškos idėjas, savais žodžiais jas apibūdinti. (B3.1.)	Mokytojo padedamas siūlo etnokultūrinės raiškos idėjas ir kai kurias pasiūlytu būdu išbando pažįstamose situacijose. (B3.2.)	Siūlo etnokultūrinės raiškos idėjas ir jas kūrybiškai išbando artimoje aplinkoje. (B3.3.)	Siūlo etnokultūrinės raiškos idėjas, jas pagrindžia ir įgyvendina artimoje aplinkoje. (B3.4.)
Atsako į vieną kitą paprastą klausimą apie etnokultūrinės raiškos idėjas ir atliktus kūrinius. (B4.1.)	Mokytojo padedamas vertina savo ir kitų klasės draugų etnokultūrinės raiškos idėjas, atsako į klausimus apie atliktus kūrinius. (B4.2.)	Vertina savo ir kitų klasės draugų etnokultūrinės raiškos idėjas, dalijasi išpūdziais apie atliktus kūrinius. (B4.3.)	Argumentuodamas vertina savo ir kitų klasės draugų etnokultūrinės raiškos idėjas, diskutuoja apie atliktus kūrinius. (B4.4.)
Pasiiekimų sritis: Etninės kultūros vertybių refleksija (C)			
Mokytojo padedamas išreiškia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę, nurodydamas vieną kitą pavyzdį iš artimiausios aplinkos. (C1.1.)	Mokytojo padedamas išreiškia įvairiais būdais (pasakodamas, piešdamas, vaidindamas ir kt.) savo suvokimą apie tradicijų reikšmę, pateikia pavyzdžių iš artimiausios aplinkos. (C1.2.)	Išreiškia įvairiais būdais (pasakodamas, piešdamas, vaidindamas ir kt.) savo suvokimą apie tradicijų reikšmę, pateikia pavyzdžių iš artimiausios aplinkos. (C1.3.)	Įvairiais būdais (pasakodamas, piešdamas, vaidindamas ir kt.) aktyviai išreiškia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę, pateikia įvairių pavyzdžių iš artimiausios aplinkos. (C1.4.)
Dalijasi mintimis, pateikdamas pavyzdį, apie paprotinį elgesį bendraujant su žmonėmis. Paklaustas mėgina ieškoti atsakymų apie kai kurias etninės kultūros vertybes. (C2.1.)	Dalijasi mintimis, pateikdamas kelis pavyzdžius, apie paprotinį elgesį bendraujant su įvairaus amžiaus žmonėmis. Kelia klausimus ir ieško atsakymų apie labiau žinomas etninės kultūros vertybes. (C2.2.)	Dalijasi mintimis, pateikdamas pavyzdžių, apie paprotinį elgesį bendraujant su įvairaus amžiaus žmonėmis. Kelia klausimus ir ieško atsakymų apie etninės kultūros vertybes. (C2.3.)	Dalijasi mintimis, pateikdamas pavyzdžių, apie paprotinį elgesį bendraujant su įvairaus amžiaus žmonėmis, palygindamas praeitį ir dabartį. Kelia klausimus ir ieško atsakymų apie įvairias etninės kultūros vertybes. (C2.4.)
Remdamasis patirtimi mėgina nusakyti kai kurias kitų tautų tradicines vertybes. (C3.1.)	Remdamasis patirtimi, fragmentiškai pasakoja apie kai kurias kitų tautų tradicines vertybes. (C3.2.)	Remdamasis patirtimi dalijasi mintimis apie kitų tautų tradicines vertybes ir išsako savo požiūrį į jas. (C3.3.)	Remdamasis patirtimi ir etnokultūros žiniomis, dalijasi mintimis apie kitų tautų tradicines vertybes ir išsako savo požiūrį į jas. (C3.4.)
Dalyvauja aptariant kitų pateiktas idėjas dėl tradicijų tęstinumo savo šeimoje, giminėje, klasėje. (C4.1.)	Dalyvauja svarstant kitų pateiktas idėjas dėl tradicijų tęstinumo savo šeimoje, giminėje, klasėje. (C4.2.)	Siūlo ir komentuoja kitų pateiktas idėjas dėl tradicijų tęstinumo savo šeimoje, giminėje, klasėje. (C4.3.)	Siūlo ir komentuoja kitų pateiktas idėjas dėl tradicijų tęstinumo savo šeimoje, giminėje, klasėje, vietos bendruomenėje. (C4.4.)

33. Pasiekimų lygių požymiai. 3–4 klasės:

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros pažinimas (A)			
Mėgina įvardyti tradicijas, susijusias su šeima, gimine, bendruomene, gyvenimo būdu ir gyvenamąja vietoje. (A1.1.)	Įvardija tradicijas, susijusias su šeima, gimine, bendruomene, gyvenimo būdu ir gyvenamąja vietoje. (A1.2.)	Aptaria tradicijas, susijusias su šeima, gimine, bendruomene, gyvenimo būdu ir gyvenamąja vietoje, pateikia pavyzdžių iš savo patirties. (A1.3.)	Įvairiais aspektais aptaria tradicijas, susijusias su šeima, gimine, bendruomene, gyvenimo būdu ir gyvenamąja vietoje, pateikia pavyzdžių iš savo patirties. (A1.4.)
Fragmentiškai nusako įvairių folkloro žanrų ir paprotinės tautodailės kūrinius, mėgina atsakyti į klausimus. (A2.1.)	Pateikdamas pavyzdžių nusako įvairių folkloro žanrų ir paprotinės tautodailės kūrinius, iš dalies atsako į klausimus. (A2.2.)	Pateikdamas pavyzdžių apibūdina įvairių folkloro žanrų kūrinius ir paprotinę tautodailę. Aptaria kolektyvinę liaudies kūrybos prigimtį ir individualią raišką. (A2.3.)	Pateikdamas pavyzdžių, skirtingais aspektais apibūdina įvairių folkloro žanrų kūrinius ir paprotinę tautodailę. Diskutuoja apie kolektyvinę liaudies kūrybos prigimtį ir individualią raišką. (A2.4.)
Iš dalies nusako kalendorinius papročius, bendruomeninius darbus ir svarbiausius amatus. (A3.1.)	Nusako kalendorinius papročius, bendruomeninius darbus ir svarbiausius amatus, žmogaus ryšį su gamta senojoje pasaulėžiūroje. (A3.2.)	Analizuoja, apibūdina ir pristato kalendorinius papročius, bendruomeninius darbus ir svarbiausius amatus, apibūdina žmogaus ryšį su gamta senojoje pasaulėžiūroje. (A3.3.)	Analizuoja, apibūdina, palygina ir pristato kalendorinius papročius, bendruomeninius darbus ir svarbiausius amatus, tyrinėja žmogaus ryšį su gamta senojoje pasaulėžiūroje, pateikia pavyzdžių. (A3.4.)
Mokytojo padedamas randa informaciją ir papasakoja apie vieną etninės kultūros sritį. (A4.1.)	Randa ir aptaria informaciją iš nurodytų šaltinių apie kelias etninės kultūros sritis, kelia klausimus ir ieško atsakymų. (A4.2.)	Nagrinėja informaciją iš nurodytų šaltinių apie kelias etninės kultūros sritis, aiškinasi jų tarpusavio ryšius, keldamas klausimus ir ieškodamas atsakymų. (A4.3.)	Nagrinėja informaciją iš nurodytų ir kitų šaltinių apie kelias etninės kultūros sritis, aiškinasi jų tarpusavio ryšius, kelia klausimus, savais žodžiais paaiškina. (A4.4.)
Dalijasi žiniomis apie kitos tautos iš artimos aplinkos (klasės, mokyklos) tradicinę kultūrą. (A5.1.)	Dalijasi žiniomis apie kitų tautų iš artimos aplinkos (klasės, mokyklos) tradicinę kultūrą. (A5.2.)	Apibūdina lietuvių ir kitų tautų iš artimos aplinkos (klasės, mokyklos) tradicinę kultūrą, pateikia pavyzdžių. (A5.3.)	Pateikdamas pavyzdžių apibūdina lietuvių ir kitų tautų iš artimos ir tolimesnės aplinkos tradicinę kultūrą. (A5.4.)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros raiška (B)			

Atlieka turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius. (B1.1.)	Atlieka ir interpretuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius. (B1.2.)	Atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius, moko kitus. (B1.3.)	Sklandžiai atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius, moko kitus. (B1.4.)
Mėgina pasigaminti įvairių tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų. (B2.1.)	Pasigamina įvairių iš dalies atitinkančių aptartus kriterijus tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų. (B2.2.)	Pasigamina įvairių atitinkančių aptartus kriterijus tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų. (B2.3.)	Pasigamina įvairių visiškai atitinkančių aptartus kriterijus tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų. (B2.4.)
Kelia etnokultūrinės raiškos idėjas ir mėgina jas įgyvendinti klasės, mokyklos bendruomenės veikloje. (B3.1.)	Kelia etnokultūrinės raiškos idėjas ir jas įgyvendina klasės, mokyklos bendruomenės veikloje. (B3.2.)	Kelia etnokultūrinės raiškos idėjas ir kūrybiškai jas įgyvendina klasės, mokyklos bendruomenės veikloje. (B3.3.)	Remdamasis įvairiais liaudies kūrybos pavyzdžiais kelia etnokultūrinės raiškos idėjas ir kūrybiškai jas įgyvendina klasės, mokyklos bendruomenės veikloje. (B3.4.)
Mėgina vertinti savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas ir jų įgyvendinimą. (B4.1.)	Intuityviai savais žodžiais vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas ir jų įgyvendinimą. (B4.2.)	Vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas ir jų įgyvendinimą pagal pateiktus kriterijus. (B4.3.)	Įvairiais aspektais vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas ir jų įgyvendinimą pagal pateiktus ir savo papildytus kriterijus. (B4.4.)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros vertybių refleksija (C)			
Nusako kai kurių tradicijų reikšmę, pateikia vieną kitą pavyzdį. (C1.1.)	Remdamasis asmenine patirtimi nusako tradicijų reikšmę, pateikia pavyzdžių iš artimos aplinkos. (C1.2.)	Remdamasis pateiktais kriterijais apibūdina tradicijų reikšmę, pateikia pavyzdžių iš artimos ir kitos labiau žinomos aplinkos. (C1.3.)	Remdamasis patirtimi ir etnokultūrinėmis žiniomis apibūdina tradicijų reikšmę, pateikia įvairių pavyzdžių. (C1.4.)
Mokytojo padedamas aptaria tradicijų reikšmę. Paskatintas kartais klausia ir ieško atsakymų apie etninės kultūros vertybes. (C2.1.)	Aptaria tradicijų reikšmę. Paskatintas kelia klausimus ir ieško atsakymų apie etninės kultūros vertybes, jų tęstinumą. (C2.2.)	Aptaria tradicijų reikšmę praeityje ir dabar. Kelia klausimus ir ieško atsakymų apie etninės kultūros vertybes, jų tęstinumą. (C2.3.)	Savais žodžiais apibūdina tradicijų reikšmę praeityje ir dabar. Kelia klausimus ir savarankiškai ieško atsakymų apie etninės kultūros vertybes, jų tęstinumą. (C2.4.)
Įsitraukia į kultūrinės įvairovės vertės aptarimą. (C3.1.)	Įsitraukia į kultūrinės įvairovės vertės aptarimą, iš dalies nusako savo požiūrį apie pasirinktos kitos tautos tradicines vertybes. (C3.2.)	Aptaria kultūrinės įvairovės vertę, dalijasi mintimis apie pažįstamų kitų tautų tradicines vertybes, išsakydamas savo požiūrį. (C3.3.)	Apibūdina kultūrinės įvairovės vertę, aktyviai dalijasi mintimis apie pažįstamų kitų tautų tradicines vertybes, išsakydamas savo požiūrį. (C3.4.)

Pateikia kai kurių siūlymų dėl tradicijų tęstinumo ir plėtros šeimoje, giminėje, klasės gyvenime. (C4.1.)	Pateikia siūlymų dėl tradicijų tęstinumo ir plėtros šeimoje, giminėje, klasės ir mokyklos bendruomenėse. (C4.2.)	Pateikia siūlymų, dalijasi mintimis dėl tradicijų tęstinumo ir plėtros šeimoje, giminėje, klasės, mokyklos ir vietos bendruomenėse. (C4.3.)	Aktyviai teikia siūlymus ir dalijasi mintimis dėl tradicijų tęstinumo ir plėtros šeimoje, giminėje, klasės, mokyklos ir vietos bendruomenėse. (C4.4.)
---	--	---	---

34. Pasiekimų lygių požymiai. 5–6 klasės:

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros pažinimas (A)			
Fragmentiškai aptaria etnografinių regionų bruožus, bendruomenių įvairovę, kai kuriuos etnokultūros reiškinius ir objektus. (A1.1.)	Nurodo kai kuriuos etnografinių regionų bruožus, bendruomenių įvairovę, kai kuriuos etnokultūros reiškinius ir objektus. (A1.2.)	Apibūdina etnografinių regionų bruožus, bendruomenių įvairovę, etnokultūros reiškinius ir objektus. (A1.3.)	Apibūdina ir apibendrina etnografinių regionų bruožus, bendruomenių įvairovę, etnokultūros reiškinius ir objektus, pateikia savo regiono pavyzdžių. (A1.4.)
Atpažįsta turinyje nurodytus folkloro žanrus, muzikavimo tradicijas, tarmes, taikomąją tautodailę. (A2.1.)	Nusako turinyje nurodytus folkloro žanrus, muzikavimo tradicijas, tarmes, taikomąją tautodailę. Nurodo kai kuriuos tradicinės vaikų kūrybos praeityje ir dabar skirtumus, panašumus. (A2.2.)	Apibūdina turinyje nurodytus folkloro žanrus, muzikavimo tradicijas, tarmes ir taikomąją tautodailę. Palygina tradicinę vaikų kūrybą praeityje ir dabar. (A2.3.)	Apibūdina ir apibendrina turinyje nurodytus folkloro žanrus, muzikavimo tradicijas, tarmes, taikomąją tautodailę. Pateikdamas pavyzdžių palygina tradicinę vaikų kūrybą praeityje ir dabar. (A2.4.)
Nusako kai kuriuos etnografinių regionų kalendorinius papročius ir su jais susijusius tradicinius prekybos būdus ir verslus, aptaria Lietuvos tradicinę augaliją ir gyvūniją. (A3.1.)	Nusako etnografinių regionų kalendorinius papročius ir su jais susijusius tradicinius prekybos būdus ir verslus, apibūdina Lietuvos tradicinę augaliją ir gyvūniją. (A3.2.)	Palygina skirtingų etnografinių regionų kalendorinius papročius ir su jais susijusius tradicinius prekybos būdus ir verslus. Aptaria gamtos reikšmę Lietuvos tradicinėje kultūroje. (A3.3.)	Remdamasis šaltiniais, palygina skirtingų etnografinių regionų kalendorinius papročius ir su jais susijusius tradicinius prekybos būdus ir verslus. Pateikdamas pavyzdžių aptaria gamtos reikšmę tradicinėje kultūroje. (A3.4.)
Iš nurodytų šaltinių atsirenka informaciją apie skirtingas etninės kultūros sritis, iš dalies jas palygina. (A4.1.)	Atsirenka informaciją iš įvairių šaltinių apie skirtingas etninės kultūros sritis, pagal pateiktus kriterijus jas palygina. (A4.2.)	Analizuoja informaciją iš įvairių šaltinių apie skirtingas etninės kultūros sritis, jas palygina. (A4.3.)	Analizuoja ir apibendrina informaciją iš įvairių šaltinių apie skirtingas etninės kultūros sritis, jas palygina, pateikia išvadas. (A4.4.)

Apibūdina lietuvių ir pasirinktos Lietuvos tautinės bendrijos, kaimyninės tautos tradicijas. (A5.1.)	Palygina lietuvių ir pasirinktos Lietuvos tautinės bendrijos, kaimyninės tautos tradicijas. (A5.2.)	Palygina lietuvių ir Lietuvos tautinių bendrijų bei kaimyninių tautų tradicijas, pateikia išvadas. (A5.3.)	Palygina lietuvių ir Lietuvos tautinių bendrijų bei kaimyninių tautų tradicijas, pateikia išvadas ir jas apibendrina. (A5.4.)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros raiška (B)			
Atlieka turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius, fragmentiškai aptaria atliekamų kūrinių regioninius bruožus. (B1.1.)	Atlieka ir interpretuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius, aptaria atliekamų kūrinių regioninius bruožus. (B1.2.)	Atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius, aptaria atliekamų kūrinių regioninius bruožus. (B1.3.)	Sklandžiai atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius, išsamiai apibūdina atliekamų kūrinių regioninius bruožus. (B1.4.)
Pasigamina tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų, minimaliai atitinkančių aptartus kriterijus. (B2.1.)	Pasigamina tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų, iš dalies atitinkančių aptartus kriterijus. (B2.2.)	Išmėgindamas įvairias technikas pasigamina tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų, atitinkančių aptartus kriterijus. (B2.3.)	Išmėgindamas įvairias technikas pasigamina tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų, maksimaliai atitinkančių aptartus kriterijus. (B2.4.)
Remdamasis liaudies kūrybos pavyzdžiais, kelia ir bando įgyvendinti etnokultūrinės raiškos idėjas klasės, mokyklos veikloje. (B3.1.)	Remdamasis etnokultūros žiniomis, patirtimi, liaudies kūrybos pavyzdžiais, kelia ir iš dalies įgyvendina etnokultūrinės raiškos idėjas klasės, mokyklos veikloje. (B3.2.)	Remdamasis etnokultūros žiniomis, patirtimi, liaudies kūrybos pavyzdžiais, kelia ir kūrybiškai įgyvendina etnokultūrinės raiškos idėjas klasės, mokyklos ir vietos bendruomenės veikloje. (B3.3.)	Remdamasis etnokultūros žiniomis, patirtimi, liaudies kūrybos pavyzdžiais, kelia, svarsto etnokultūrinės raiškos idėjas ir jas kūrybiškai įgyvendina klasės, mokyklos ir vietos bendruomenės veikloje. (B3.4.)
Išsako nuomonę apie savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas, jų įgyvendinimą. (B4.1.)	Vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas ir jų įgyvendinimą pagal dalį sutartų kriterijų. (B4.2.)	Vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas ir jų įgyvendinimo būdus bei aplinkybes pagal sutartus kriterijus. (B4.3.)	Argumentuodamas vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas ir jų įgyvendinimo būdus bei aplinkybes pagal sutartus kriterijus. (B4.4.)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros vertybių refleksija (C)			
Remdamasis patirtimi minimaliai išreiškia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę, pateikia pavienius labiau žinomus pavyzdžius. (C1.1.)	Remdamasis patirtimi išreiškia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę, pateikia kelis pavyzdžius iš artimos aplinkos. (C1.2.)	Remdamasis patirtimi išreiškia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę, pateikia įvairių pavyzdžių iš artimos ir tolimesnės aplinkos. (C1.3.)	Remdamasis patirtimi išsamiai perteikia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę, pateikia įvairių pavyzdžių iš artimos ir tolimesnės aplinkos. (C1.4.)
Atsako į vieną kitą klausimą apie tradicijų reikšmę, nuolatinį etninės	Remdamasis pavyzdžiais, įvardija tradicijų reikšmę. Įsitraukia į svarstymus apie etninės kultūros	Remdamasis pavyzdžiais, nagrinėja tradicijų reikšmę praeityje ir dabar, regioninę ir	Remdamasis įvairiais pavyzdžiais, pagrindžia tradicijų reikšmę praeityje ir dabar, regioninę ir tautinę savimonę.

kultūros vertybių atsinaujinimą ir tęstinumą. (C2.1.)	vertybių nuolatinį atsinaujinimą ir tęstinumą. (C2.2.)	tautinę savimoneę. Svarsto etninės kultūros vertybių nuolatinio atsinaujinimo ir tęstinumo klausimus. (C2.3.)	Kelia ir svarsto etninės kultūros vertybių nuolatinio atsinaujinimo ir tęstinumo klausimus. (C2.4.)
Nusako savo požiūrį į kitų tautų tradicijas ir kultūrinę įvairovę. (C3.1.)	Nusako savo požiūrį apie įvairių tautų tradicinių vertybių savitumą, kultūrinę įvairovę, pateikia kai kuriuos labiau žinomus pavyzdžius. (C3.2.)	Išreiškia savo požiūrį apie įvairių tautų tradicinių vertybių savitumą, kultūrinę įvairovę, pateikdamas pavyzdžių iš Lietuvos ir kitų pasirinktų kraštų. (C3.3.)	Argumentuodamas išreiškia savo požiūrį apie įvairių tautų tradicinių vertybių savitumą, kultūrinę įvairovę, pateikdamas pavyzdžių iš Lietuvos ir kitų kraštų, remdamasis įvairiais šaltiniais. (C3.4.)
Komentuoja kai kurias bendruomeniškumo ypatybes, pagal savo išgales teikia siūlymus dėl bendruomeninių tradicijų tęstinumo ir plėtros. (C4.1.)	Vertina bendruomeniškumą, teikia siūlymų dėl bendruomeninių tradicijų tęstinumo ir plėtros bendruomenėse. (C4.2.)	Vertina bendruomeniškumą, teikia pasiūlymus dėl bendruomeninių tradicijų tęstinumo ir plėtros įvairiose bendruomenėse. (C4.3.)	Argumentuodamas išskiria bendruomeniškumą kaip vertybę, aktyviai teikia pasiūlymus dėl bendruomeninių tradicijų tęstinumo ir plėtros įvairiose bendruomenėse. (C4.4.)

35. Pasiekimų lygių požymiai. 7–8 klasės:

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros pažinimas (A)			
Nusako kai kurias su jaunimu susijusias tradicijas, etnokultūros reiškinius. (A1.1.)	Nusako kai kurias su jaunimu susijusias tradicijas, etnokultūros reiškinius sociokultūriniuose kontekstuose. (A1.1.)	Nagrinėja ir apibūdina su jaunimu susijusias tradicijas, etnokultūros reiškinius įvairiuose sociokultūriniuose kontekstuose. (A1.1.)	Remdamasis įvairiais šaltiniais ir pateikdamas pavyzdžių skirtingais aspektais nagrinėja ir apibūdina su jaunimu susijusias tradicijas, etnokultūros reiškinius įvairiuose sociokultūriniuose kontekstuose. (A1.1.)
Minimaliai nagrinėja turinyje nurodytus folkloro žanrus ir vaizduojamąją tautodailę. (A2.1.)	Nagrinėja turinyje nurodytus folkloro žanrus ir vaizduojamąją tautodailę. Iš dalies palygina autentišką ir stilizuotą liaudies kūrybą. (A2.2.)	Tyrinėja turinyje nurodytus folkloro žanrus ir vaizduojamąją tautodailę. Palygina autentišką ir stilizuotą liaudies kūrybą. (A2.3.)	Tyrinėja, klasifikuoja turinyje nurodytus folkloro žanrus ir vaizduojamąją tautodailę. Išsamiai palygina autentišką ir stilizuotą liaudies kūrybą. (A2.4.)

Minimaliai nagrinėja kai kurių kalendorinių ir darbo papročių sąsajas su gamtos, astronominiais reiškiniais. (A3.1.)	Nagrinėja nurodytų kalendorinių ir darbo papročių sąsajas su gamtos, astronominiais reiškiniais. (A3.2.)	Analizuoja kalendorinių ir darbo papročių sąsajas su gamtos, astronominiais reiškiniais, jų simboliką. (A3.3.)	Remdamasis įvairiais šaltiniais, išsamiai analizuoja įvairių kalendorinių ir darbo papročių sąsajas su gamtos, astronominiais reiškiniais, jų simboliką. (A3.4.)
Minimaliai nagrinėja informaciją iš kelių šaltinių apie skirtingas etninės kultūros sritis, jas palygina. (A4.1.)	Nagrinėja informaciją iš kelių šaltinių apie skirtingas etninės kultūros sritis, jas palygina, nurodo dalį jų sąsajų. (A4.2.)	Analizuoja ir sistemina informaciją iš įvairių šaltinių apie skirtingas etninės kultūros sritis, jas palygina, nurodo jų sąsajas, pateikia išvadas. (A4.3.)	Analizuoja ir sistemina informaciją iš mokslo darbų ir kitų šaltinių apie skirtingas etninės kultūros sritis, jas palygina, aptaria jų sąsajas, pateikia apibendrinančias išvadas. (A4.4.)
Minimaliai palygina lietuvių ir pasirinktos kitos tautos kultūrinės ypatybes tradicinės kultūros srityje. (A5.1.)	Palygina lietuvių ir kelių kitų tautų kultūrinės ypatybes pasirinktose tradicinės kultūros srityse. (A5.2.)	Palygina lietuvių ir kitų tautų kultūrinės ypatybes skirtingose tradicinės kultūros srityse. (A5.3.)	Palygina lietuvių ir kitų tautų kultūrinės ypatybes skirtingose tradicinės kultūros srityse, pateikdamas apibendrinančias išvadas. (A5.4.)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros raiška (B)			
Atlieka kai kuriuos turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius, minimaliai atsižvelgdamas į etnografinių regionų tradicinio atlikimo specifiką. (B1.1.)	Atlieka, interpretuoja dalį turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinių, atsižvelgdamas į kai kuriuos etnografinių regionų tradicinio atlikimo aspektus. (B1.2.)	Atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius, atsižvelgdamas į etnografinių regionų tradicinio atlikimo specifiką. (B1.3.)	Sklandžiai atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinius, remdamasis etnografinių regionų tradicinio atlikimo specifiką. (B1.4.)
Pasigamina tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, liaudies muzikos / garso instrumentų, atitinkančių vieną kitą aptartą kriterijų. (B2.1.)	Remdamasis autentiškais pavyzdžiais pasigamina tautodailės, tradicinių amatų dirbinių, muzikos instrumentų, atitinkančių kelis aptartus kriterijus. (B2.2.)	Remdamasis autentiškais pavyzdžiais ir kūrybiškai interpretuodamas pasigamina tautodailės, tradicinių amatų dirbinių, muzikos instrumentų, atitinkančių aptartus kriterijus. (B2.3.)	Remdamasis autentiškais pavyzdžiais ir kūrybiškai interpretuodamas pasigamina tautodailės, tradicinių amatų dirbinių, muzikos instrumentų, tiksliai atitinkančių aptartus kriterijus. (B2.4.)
Remdamasis patirtimi kelia ir bando įgyvendinti etnokultūrinės raiškos idėjas. Minimaliai dalyvauja etnokultūrinėje veikloje. (B3.1.)	Remdamasis patirtimi kelia ir iš dalies įgyvendina etnokultūrinės raiškos idėjas. Fragmentiškai dalyvauja etnokultūrinėje veikloje. (B3.2.)	Remdamasis patirtimi ir etnokultūrine tradicija, kelia, kūrybiškai įgyvendina etnokultūrinės raiškos idėjas. Dalyvauja įvairioje etnokultūrinėje veikloje. (B3.3.)	Remdamasis patirtimi ir etnokultūrine tradicija, kelia, svarsto ir kūrybiškai įgyvendina etnokultūrinės raiškos idėjas. Dalyvauja įvairioje etnokultūrinėje veikloje ir įtraukia kitus. (B3.4.)

Išsako nuomonę apie savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas, jų įgyvendinimo būdus. Dalijasi mintimis apie idėjų įgyvendinimo rezultatus. (B4.1.)	Vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas, jų įgyvendinimo būdus. Aptaria idėjų įgyvendinimo rezultatus pagal aptartus kriterijus. (B4.2.)	Vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas, jų įgyvendinimo būdus skirtinguose kontekstuose. Diskutuoja apie idėjų įgyvendinimo rezultatus pagal aptartus kriterijus. (B4.3.)	Argumentuodamas vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas, svarsto jų įgyvendinimo būdus skirtinguose kontekstuose. Diskutuoja apie idėjų įgyvendinimo rezultatus pagal aptartus kriterijus, pateikia apibendrinančių įžvalgų. (B4.4.)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros vertybių refleksija (C)			
Pasiremdamas fragmentiškais žiniomis išreiškia suvokimą apie tradicijų reikšmę, pateikia kai kurių pavyzdžių. (C1.1.)	Pasiremdamas bendro pobūdžio žiniomis išreiškia suvokimą apie tradicijų reikšmę, pateikia įvairių pavyzdžių. (C1.2.)	Siedamas iš įvairių šaltinių gautą informaciją, išreiškia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę, pateikia įvairių pavyzdžių iš skirtingų kontekstų. (C1.3.)	Siedamas iš įvairių šaltinių gautą informaciją, pagrindžia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę, tyrinėja ir pateikia įvairialypių pavyzdžių iš skirtingų kontekstų. (C1.4.)
Pateikia pavyzdžių apie tradicijų gyvybingumą. Atsako į vieną kitą klausimą apie etninės kultūros nuolatinį atsinaujinimą ir tęstinumą. (C2.1.)	Pateikia pavyzdžių apie tradicijų gyvybingumą. Remdamasis žiniomis svarsto etninės kultūros nuolatinio atsinaujinimo ir tęstinumo klausimus. (C2.2.)	Pagrindžia tradicijų gyvybingumą, diskutuoja apie jaunimo vaidmenį jas puoselėjant. Remdamasis patirtimi ir žiniomis svarsto etninės kultūros nuolatinio atsinaujinimo ir tęstinumo klausimus. (C2.3.)	Pagrindžia tradicijų gyvybingumą, remdamasis patirtimi ir žiniomis diskutuoja apie jaunimo vaidmenį jas puoselėjant. Remdamasis žiniomis, pateikdamas pavyzdžių ir juos vertindamas svarsto etninės kultūros nuolatinio atsinaujinimo ir tęstinumo galimybes. (C2.4.)
Pasidalija mintimis apie įvairių tautų tradicijų savitumą, pagarbą kultūrinei įvairovei. (C3.1.)	Aptaria įvairių tautų tradicijų savitumą, pagarbą kultūrinei įvairovei, pateikia pavyzdžių. (C3.2.)	Svarsto, dalijasi įžvalgomis apie įvairių tautų tradicinių vertybių savitumą, pagarbą kultūrinei įvairovei, palygina Lietuvos ir kitų šalių nuostatas šiuo aspektu. (C3.3.)	Svarsto, dalijasi įžvalgomis apie įvairių tautų tradicijų savitumą, pagarbą kultūrinei įvairovei, pateikdamas pavyzdžių išsamiai palygina Lietuvos ir kitų šalių nuostatas šiuo aspektu. (C3.4.)
Dalyvauja įgyvendinant kai kurias bendruomeniškumo skatinimo, tradicijų tęstinumo veiklas. (C4.1.)	Dalyvauja svarstymuose ir įgyvendina kai kurias bendruomeniškumo skatinimo, tradicijų tęstinumo veiklas. (C4.2.)	Diskutuoja, inicijuoja, įgyvendina bendruomeniškumo skatinimo, tradicijų tęstinumo veiklas įvairiose aplinkose. (C4.3.)	Diskutuoja, teikdamas idėjas inicijuoja, įgyvendina bendruomeniškumo populiarinimo, skatinimo, tradicijų tęstinumo veiklas įvairiose aplinkose. (C4.4.)

Pasiiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
Pasiiekimų sritis: Etninės kultūros pažinimas (A)			
Fragmentiškai aptaria pasirinktą tradiciją „savo“ ir „kito“ aspektu, etnokultūros reiškinius ir objektus, jų reikšmę, minimaliai atsižvelgdamas į istorinį, sociokultūrinį kontekstą. (A1.1.)	Nagrinėja nurodytas tradicijas „savo“ ir „kito“ aspektu, etnokultūros reiškinius ir objektus, jų reikšmę, atsižvelgdamas į kai kuriuos istorinius, sociokultūrinius kontekstus. (A1.2.)	Analizuoja tradicijas „savo“ ir „kito“ aspektu, etnokultūros reiškinius ir objektus, jų reikšmę istoriniuose, sociokultūriniuose kontekstuose. (A1.3.)	Remdamasis mokslo darbais analizuoja įvairias tradicijas „savo“ ir „kito“ aspektu, etnokultūros reiškinius ir objektus, jų reikšmę įvairiuose istoriniuose, sociokultūriniuose kontekstuose. (A1.4.)
Minimaliai apibūdina folkloro žanrų įvairovę, šiuolaikinę tautodailę, liaudies kūrybos elementus mėgėjų ir profesionalų kūryboje. (A2.1.)	Apibūdina folkloro žanrų įvairovę, šiuolaikinę tautodailę. Išskiria liaudies kūrybos elementus mėgėjų ir profesionalų kūryboje. (A2.2.)	Tyrinėja folkloro žanrų įvairovę ir kaitą, šiuolaikinę tautodailę. Aptaria liaudies kūrybos elementus mėgėjų ir profesionalų kūryboje. (A2.3.)	Remdamasis įvairiais šaltiniais tyrinėja folkloro žanrų įvairovę ir kaitą, šiuolaikinę tautodailę. Diskutuoja apie liaudies kūrybos elementus mėgėjų ir profesionalų kūryboje. (A2.4.)
Minimaliai nurodo pasirinktų kalendorinių švenčių sąsajas su mitologija, religija, tradiciniais darbais. Nusako kai kurių tradicinių amatų ir verslų reikšmę Lietuvos ūkiui. (A3.1.)	Nurodo pasirinktų kalendorinių švenčių sąsajas su mitologija, religija, tradiciniais darbais. Nusako tradicinių amatų ir verslų reikšmę Lietuvos ūkiui. (A3.2.)	Analizuoja kalendorinių švenčių sąsajas su mitologija, religija, tradiciniais darbais. Aptaria tradicinių amatų ir verslų reikšmę Lietuvos ūkiui. (A3.3.)	Remdamasis mokslo darbais ir kitais šaltiniais analizuoja kalendorinių švenčių sąsajas su mitologija, religija, tradiciniais darbais. Apibūdina tradicinių amatų ir verslų reikšmę Lietuvos ūkiui siedami su istoriniu kontekstu. (A3.4.)
Remdamasis keliais nurodytais šaltiniais nusako skirtingas etninės kultūros sričių ypatybes. (A4.1.)	Remdamasis šaltiniais apibūdina skirtingas etninės kultūros sričių ypatybes, pateikia dalines išvadas. (A4.2.)	Remdamasis mokslo darbais ir kitais šaltiniais analizuoja skirtingas etninės kultūros sričių ypatybes, pateikia apibendrinančias išvadas. (A4.3.)	Remdamasis mokslo darbais ir kitais šaltiniais, įvertinęs jų patikimumą, analizuoja skirtingas etninės kultūros sričių ypatybes, pateikia apibendrinančias išvadas. (A4.4.)
Aptaria kai kurias lietuvių ir kitų tautų kultūrinės ypatybes keliose tradicinės kultūros srityse. (A5.1.)	Apibūdina lietuvių ir kitų tautų kultūrinės ypatybes skirtingose tradicinės kultūros srityse. Pateikia lietuvių tautos kultūrinių ryšių su kitomis tautomis pavyzdžių. (A5.2.)	Palygina lietuvių ir kitų tautų kultūrinės ypatybes skirtingose tradicinės kultūros srityse. Diskutuoja apie lietuvių tautos kultūrinius ryšius su kitomis tautomis. (A5.3.)	Palygina lietuvių ir kitų tautų kultūrinės ypatybes skirtingose tradicinės kultūros srityse. Diskutuoja apie lietuvių tautos kultūrinius ryšius su įvairiomis kitomis tautomis, remdamasis istoriniu, sociokultūriniu kontekstu. (A5.4.)
Pasiiekimų sritis: Etninės kultūros raiška (B)			

Atlieka kai kuriuos turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinis, nusako jų atlikimo stilistikos ypatybes. (B1.1.)	Atlieka, interpretuoja kai kuriuos turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinis, apibūdina jų atlikimo stilistikos ypatybes. (B1.2.)	Atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinis, diskutuoja apie jų atlikimo stilistikos ypatybes. (B1.3.)	Sklandžiai atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų folkloro kūrinis, pasiremdami autentiškais pavyzdžiais diskutuoja apie jų atlikimo stilistikos ypatybes. (B1.3.)
Remdamasis autentiškais pavyzdžiais pasigamina tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, atitinkančių vieną kitą nurodytą kriterijų. (B2.1.)	Remdamasis autentiškais pavyzdžiais pasigamina tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, atitinkančių keletą nurodytų kriterijų. (B2.2.)	Remdamasis autentiškais pavyzdžiais, kūrybiškai interpretuodamas pasigamina tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, atitinkančių nurodytus kriterijus. (B2.3.)	Remdamasis autentiškais pavyzdžiais, kūrybiškai interpretuodamas pasigamina tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių, tiksliai atitinkančių nurodytus kriterijus. (B2.4.)
Aptaria etnokultūrinės iniciatyvas, kelia ir įgyvendina kai kurias etnokultūrinės raiškos idėjas. Fragmentiškai dalyvauja etnokultūrinėje veikloje. (B3.1.)	Aptaria įvairias etnokultūrinės iniciatyvas, kelia ir įgyvendina etnokultūrinės raiškos idėjas. Dalyvauja etnokultūrinėje veikloje. (B3.2.)	Remdamasis etnokultūrine tradicija diskutuoja apie įvairias etnokultūrinės iniciatyvas. Kelia ir kūrybiškai įgyvendina etnokultūrinės raiškos idėjas. Dalyvauja įvairioje etnokultūrinėje veikloje. (B3.4.)	Remdamasis etnokultūrine tradicija svarsto įvairias etnokultūrinės iniciatyvas, įvertindamas jų poveikį bendruomenei. Kelia ir kūrybiškai įgyvendina etnokultūrinės raiškos idėjas. Inicijuoja ir dalyvauja įvairioje etnokultūrinėje veikloje. (B3.4.)
Vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas, aptaria įgyvendintų idėjų rezultatus. (B4.1.)	Vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas, jų aktualumą. Aptaria įgyvendintų idėjų rezultatus ir jų tęstinumą. (B4.2.)	Vertina etnokultūrinės savo ir kitų raiškos idėjas, jų aktualumą, įgyvendinimo galimybes ir sklaidą. Svarsto įgyvendintų idėjų rezultatus ir jų tęstinumą. (B4.3.)	Įvairiais aspektais vertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos idėjas, jų aktualumą, įgyvendinimo galimybes ir sklaidą. Apibendrina įgyvendintų idėjų rezultatus ir jų tęstinumą. (B4.4.)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros vertybių refleksija (C)			
Fragmentiškai interpretuodamas kai kuriuos šaltinius, išreiškia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę. (C1.1.)	Bendrais bruožais interpretuodamas šaltinius, išreiškia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę pasirinktame sociokultūriniame kontekste. (C1.2.)	Interpretuodamas įvairius šaltinius, išreiškia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę sociokultūriniuose kontekstuose. (C1.3.)	Interpretuodamas ir apibendrinamas įvairius šaltinius, svarsto ir pagrindžia savo suvokimą apie tradicijų reikšmę skirtinguose sociokultūriniuose kontekstuose. (C1.4.)
Apibūdina tradicijų vertę. Dalyvauja diskusijose apie etninės kultūros tęstinumo ir inovacijų santykį. (C2.1.)	Apibūdina tradicijų vertę, iš dalies palygindamas praeitį ir dabartį. Pateikdamas vieną kitą pavyzdį, svarsto etninės kultūros tęstinumo ir inovacijų santykį. (C2.2.)	Diskutuoja apie tradicijų vertę, palygindamas praeitį ir dabartį. Remdamasis žiniomis ir pateikdamas įvairių pavyzdžių,	Diskutuoja apie tradicijų vertę, argumentuotai palygindamas praeitį ir dabartį. Remdamasis žiniomis ir pateikdamas įvairių pavyzdžių, svarsto etninės kultūros tęstinumo ir inovacijų

		svarsto etninės kultūros tęstinumo ir inovacijų santykį. (C2.3.)	santykį, kylančias grėsmes, galimybes ir stiprybes. (C2.4.)
Fragmentiškai pasisako dėl tradicinių vertybių reikšmės asmens tautinei savimonei ir savivertei, pagarbos kultūrinei įvairovei. (C3.1.)	Pasisako dėl tradicinių vertybių reikšmės asmens tautinei savimonei ir savivertei, pagarbos kultūrinei įvairovei. Aptaria kai kuriuos nacionalinius arba tarptautinius susitarimus šia tema. (C3.2.)	Diskutuoja apie tradicinių vertybių reikšmę asmens tautinei savimonei ir savivertei, pagarbą kultūrinei įvairovei. Analizuoja nacionalinius ir tarptautinius susitarimus šia tema. (C3.3.)	Diskutuoja apie tradicinių vertybių reikšmę asmens tautinei savimonei ir savivertei, pagarbą kultūrinei įvairovei. Analizuoja ir vertina nacionalinius ir tarptautinius susitarimus, iniciatyvas šia tema. (C3.4.)
Dalyvauja svarstymuose ir veiklose, skirtose tradicijų tęstinumui užtikrinti. (C4.1.)	Dalyvauja svarstymuose ir veiklose, siekdamas tradicijų tęstinumo. Nusako savo nuostatas dėl etninės kultūros vertybių vaidmens formuojantis asmens pasaulėvaizdžiui ir tapatybei. (C4.2.)	Inicijuoja svarstymus ir veiklas, siekdamas tradicijų tęstinumo įvairiose aplinkose. Pateikdamas asmenines išvalgas pagrindžia etninės kultūros vertybių vaidmenį formuojantis asmens pasaulėvaizdžiui ir tapatybei. (C4.3.)	Inicijuoja svarstymus ir veiklų organizavimą, siekdamas tradicijų tęstinumo įvairiose aplinkose. Pateikdamas asmenines išvalgas išsamiai pagrindžia etninės kultūros vertybių vaidmenį formuojantis asmens pasaulėvaizdžiui ir tapatybei. (C4.4.)

37. Pasiekimų lygių požymiai. III–IV gimnazijos klasės:

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros pažinimas (A)			
Fragmentiškai nagrinėja pasirinktus senosios baltų kultūros reiškinius ir objektus: pasaulėžiūrą, mitologiją ir religiją, papročius, gyvenimo būdą, baltų palikimą kultūriniame kraštovaizdyje. (A1.1.)	Tyrinėja nurodytus senosios baltų kultūros reiškinius ir objektus: pasaulėžiūrą, mitologiją ir religiją, papročius, gyvenimo būdą, baltų palikimą kultūriniame kraštovaizdyje. (A1.2.)	Tyrinėja senąją baltų kultūrą: pasaulėžiūrą, mitologiją ir religiją, papročius, gyvenimo būdą, baltų palikimą kultūriniame kraštovaizdyje, kitus reiškinius ir objektus. (A1.3.)	Remdamasis įvairių etninės kultūros sričių mokslo darbais ir kitais šaltiniais išsamiai tyrinėja senąją baltų kultūrą: pasaulėžiūrą, mitologiją ir religiją, papročius, gyvenimo būdą, baltų palikimą kultūriniame kraštovaizdyje, kitus reiškinius ir objektus. (A1.4.)
Fragmentiškai nagrinėja baltų sakinio, muzikinio ir kito kūrybinio paveldo ypatybes,	Nagrinėja baltų sakinio, muzikinio ir kito kūrybinio paveldo ypatybes,	Analizuoja baltų sakinio, muzikinio ir kito kūrybinio paveldo ypatybes, simboliką,	Analizuoja baltų sakinio, muzikinio ir kito kūrybinio paveldo ypatybes, simboliką, savitumą, samprotauja,

simboliką, savitumą, nusako jų vertę. (A2.1.)	simboliką, savitumą, jų vertę. (A2.2.)	savitumą, apibūdina jų vertę, apibendrina. (A2.3.)	argumentuodamas apibūdina jų vertę, apibendrina. (A2.4.)
Fragmentiškai tyrinėja baltų kalendorinių papročių simboliką, su jais susijusią tautosaką ir folklorą. Aptaria pasirinktus baltų amatus ir verslus. (A3.1.)	Remdamasis keliais šaltiniais tyrinėja baltų kalendorinių papročių simboliką, su jais susijusią tautosaką ir folklorą. Aptaria pasirinktus baltų amatus ir verslus. (A3.2.)	Remdamasis įvairiais šaltiniais tyrinėja baltų kalendorinių papročių simboliką, su jais susijusią tautosaką ir folklorą. Aptaria baltų amatus ir verslus. (A3.3.)	Remdamasis mokslo darbais ir kitais šaltiniais tyrinėja baltų kalendorinių papročių simboliką, su jais susijusią tautosaką ir folklorą. Pateikdamas įvairių pavyzdžių apibūdina baltų amatus ir verslus. (A3.4.)
Remdamasis keliais šaltiniais nusako kelias etninės kultūros sritis, nurodydamas jų sąsajas tam tikrame istoriniame ir sociokultūriniame kontekste. (A4.1.)	Remdamasis įvairiais šaltiniais apibūdina kelias etninės kultūros sritis ir nurodo jų sąsajas panašiuose istoriniuose ir sociokultūriniuose kontekstuose. (A4.2.)	Remdamasis mokslo darbais ir kitais šaltiniais analizuoja skirtingas etninės kultūros sritis ir jų sąsajas skirtinguose istoriniuose ir sociokultūriniuose kontekstuose. (A4.3.)	Remdamasis mokslo darbais ir kitais šaltiniais analizuoja skirtingas etninės kultūros sritis ir jų sąsajas skirtinguose istoriniuose ir sociokultūriniuose kontekstuose, pateikia apibendrinančias išvadas. (A4.4.)
Fragmentiškai analizuoja baltų ir kitų senųjų kultūrų reiškinius, objektus. Pateikia pastebėjimų apie baltų kultūros reikšmę dabarčiai. (A5.1.)	Analizuoja baltų ir kitų senųjų kultūrų reiškinius ir objektus, išsako įžvalgas apie panašumus ir skirtumus. Pateikia pastebėjimų apie baltų ir kitų senųjų kultūrų reikšmę dabarčiai. (A5.2.)	Analizuoja, palygina baltų ir kitų senųjų kultūrų reiškinius ir objektus. Diskutuoja apie baltų ir kitų senųjų kultūrų reikšmę dabarčiai. (A5.3.)	Analizuoja, palygina baltų ir kitų senųjų kultūrų reiškinius ir objektus. Pateikdamas svarius argumentus diskutuoja apie baltų ir kitų senųjų kultūrų reikšmę dabarčiai. (A5.4.)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros raiška (B)			
Atlieka, interpretuoja kelis turinyje nurodytų žanrų kūrinius, iš dalies apibūdina jų ypatybes. Pristato senosios baltų kūrybos elementų įtraukimo į savo kūrybą pavyzdį. (B1.1.)	Atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų kūrinius, apibūdina jų ypatybes. Pristato kelis senosios baltų kūrybos elementų įtraukimo į savo kūrybą pavyzdžius. (B1.2.)	Atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų kūrinius, diskutuoja apie jų ypatybes. Pristato senosios baltų kūrybos elementų įtraukimo į savo kūrybą pavyzdžių. (B1.3.)	Sklandžiai atlieka, interpretuoja, improvizuoja turinyje nurodytų žanrų kūrinius, samprotauja ir diskutuoja apie jų ypatybes. Pristato senosios baltų kūrybos elementų įtraukimo į savo kūrybą pavyzdžių. (B1.4.)
Remdamasis įvairiais šaltiniais pasigamina baltų meno dirbinių, senųjų muzikos instrumentų, atitinkančių vieną kitą nurodytą kriterijų, juos pristato. (B2.1.)	Remdamasis įvairiais šaltiniais pasigamina baltų meno dirbinių, senųjų muzikos instrumentų, atitinkančių keletą nurodytų kriterijų, juos pristato. (B2.2.)	Remdamasis muziejiniais eksponatais, archeologiniais tyrimais ir kitais šaltiniais pasigamina baltų meno dirbinių, senųjų muzikos instrumentų, atitinkančių nurodytus kriterijus, juos pristato. (B2.3.)	Remdamasis muziejiniais eksponatais, archeologiniais tyrimais ir kitais šaltiniais pasigamina baltų meno dirbinių, senųjų muzikos instrumentų, visiškai atitinkančių nurodytus kriterijus, juos pristato. (B2.4.)

Remdamasis fragmentiškais žiniomis apie baltų kultūrą kelia etnokultūrinės raiškos idėjas, kai kurias įgyvendina, fragmentiškai dalyvauja etnokultūrinėje veikloje. (B3.1.)	Remdamasis žiniomis apie baltų kultūrą kelia etnokultūrinės raiškos idėjas ir jas įgyvendina, dalyvauja etnokultūrinėje veikloje. (B3.2.)	Remdamasis žiniomis apie baltų kultūrą ir etnokultūrinę tradiciją kelia etnokultūrinės raiškos idėjas, kūrybiškai jas įgyvendina, dalyvauja įvairioje etnokultūrinėje veikloje, inicijuoja ir įgyvendina etninės kultūros projektus. (B3.3.)	Remdamasis žiniomis apie baltų kultūrą ir etnokultūrinę tradiciją kelia, svarsto etnokultūrinės raiškos idėjas, kūrybiškai jas įgyvendina, aktyviai dalyvauja įvairioje etnokultūrinėje veikloje, inicijuoja ir įgyvendina etninės kultūros projektus. (B3.4.)
Vertina etnokultūrinės raiškos idėjas nurodytais aspektais. Aptaria įgyvendintų idėjų rezultatus ir jų perspektyvas. (B4.1.)	Vertina etnokultūrinės raiškos idėjas kai kuriais aspektais. Svarsto įgyvendintų idėjų rezultatus ir jų perspektyvas. (B4.2.)	Vertina etnokultūrinės raiškos idėjas įvairiais aspektais. Analizuoja ir apibendrina įgyvendintų idėjų rezultatus ir jų perspektyvas. (B4.3.)	Argumentuodamas vertina etnokultūrinės raiškos idėjas įvairiais aspektais. Analizuoja ir apibendrina įgyvendintų idėjų rezultatus, išskirdami prioritetus diskutuoja apie jų perspektyvas. (B4.4.)
Pasiekimų sritis: Etninės kultūros vertybių refleksija (C)			
Interpretuodamas kelis šaltinius, išsako savo suvokimą apie etnokultūrinės vertybes, jų reikšmę pasirinktuose istoriniuose, sociokultūriniuose kontekstuose. (C1.1.)	Interpretuodamas įvairius šaltinius, atsižvelgdamas į istorinius ir sociokultūrinius kontekstus pagrindžia savo suvokimą apie etnokultūrinės vertybes, jų reikšmę. (C1.2.)	Interpretuodamas įvairius šaltinius, palygindamas įvairius istorinius sociokultūrinius kontekstus, pagrindžia savo suvokimą apie etnokultūrinės vertybes, jų reikšmę. (C1.3.)	Interpretuodamas įvairius šaltinius, palygindamas įvairius istorinius sociokultūrinius kontekstus, kelia probleminius klausimus ir pagrindžia savo suvokimą apie etnokultūrinės vertybes, jų raidą ir reikšmę. (C1.4.)
Dalyvauja svarstymuose apie baltų kultūrinio palikimo vertę ir santykį su kitomis kultūromis, etninės kultūros reikšmę šiuolaikiniame pasaulyje. (C2.1.)	Apibūdina baltų kultūrinio palikimo vertę bei santykį su kitomis kultūromis, išsako nuomonę apie etninės kultūros reikšmę šiuolaikiniame pasaulyje. (C2.2.)	Analizuoja baltų kultūrinio palikimo vertę bei santykį su kitomis kultūromis, tyrinėja etninės kultūros reikšmę šiuolaikiniame pasaulyje. (C2.3.)	Analizuoja ir apibendrina baltų kultūrinio palikimo vertę bei santykį su kitomis kultūromis, tyrinėja ir diskutuoja apie etninės kultūros reikšmę šiuolaikiniame pasaulyje. (C2.4.)
Remdamasis bendromis žiniomis, diskutuoja apie skirtingų kultūrų paveldo ir dabartinių tradicijų unikalumą, pagarbą jų įvairovei. (C3.1.)	Įvertindamas vieną kitą istorinio, sociokultūrinio konteksto sritį, diskutuoja apie skirtingų kultūrų paveldo ir dabartinių tradicijų unikalumą, pagarbą jų įvairovei. (C3.2.)	Įvertindamas istorinį, sociokultūrinį kontekstą, kelia probleminius klausimus ir diskutuoja apie skirtingų kultūrų paveldo ir dabartinių tradicijų savitumą, pagarbą jų įvairovei. (C3.3.)	Visapusiškai įvertindamas skirtingą istorinį, sociokultūrinį kontekstą, kelia probleminius klausimus apie skirtingų kultūrų paveldo ir dabartinių tradicijų savitumą, pagarbą jų įvairovei. (C3.4.)

<p>Dalyvauja svarstant, planuojant veiklas, skirtas tradicijų tęstinumui tam tikroje aplinkoje užtikrinti, vieną kitą įgyvendina. (C4.1.)</p>	<p>Teikia siūlymus ir įgyvendina kai kurias veiklas, siekdamas tradicijų tęstinumo įvairiose aplinkose. Išreiškia asmeninį santykį su etninės kultūros vertybėmis. (C4.2.)</p>	<p>Inicijuoja, organizuoja ir įgyvendina veiklas, siekdamas tradicijų tęstinumo įvairiose aplinkose. Išreiškia asmeninį santykį su etninės kultūros vertybėmis ir pagrindžia jų vaidmenį asmens pasaulėvaizdžiui ir tapatybei. (C4.3.)</p>	<p>Aktyviai inicijuoja, organizuoja ir įgyvendina veiklas, siekdamas užtikrinti tradicijų tęstinumą ir jų sklaidą, populiarinimą įvairiose aplinkose. Išreiškia asmeninį santykį su etninės kultūros vertybėmis ir pagrindžia jų vaidmenį asmens pasaulėvaizdžiui ir tapatybei. (C4.4.)</p>
---	--	--	---
